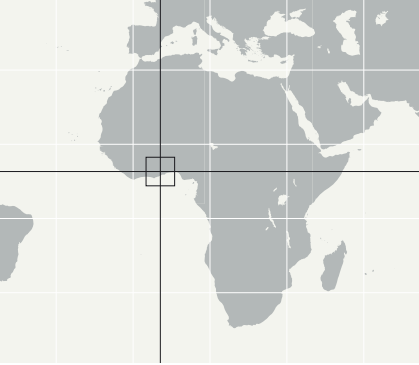

NA **VALE NI VAKATAWA**
KACIVAKA NA MATANITU I JIOVA

ULUTAGA ME VULICI:
JUNE 27-JULAI 31, 2016

WAQANA:
GHANA

E maqosa e dua na dautukutuku me vakayagataka na noda tikidua me vunau kina ena nona koronivuli. E vakaitikotiko ena tauni o Ho, ena yasayasa o Volta, mai Ghana

DAUTUKUTUKU
125,443

VULI IVOLATABU
382,408

TIKO ENA IVAKANANUMI
(2014)
347,725

LEWENIVOLA

3 MACAWA NI JUNE 27–JULAI 3 Wali na Duidui ena Loloma

Nida sega ni uasivi, eda na sotava eso na ituvaki e veiyalolailaitaki. Ena veivosakitaki ena ulutaga qo na sala me muri kina na ivakavuvuli vakaivolatabu meda walia noda veileqaleqati.

8 MACAWA NI JULAI 4-10 “Lako Moni Vakavulici Ira na Lewe ni Veivanua Kece ga Mera Tisaipeli”

E vakadinadinataki ena ulutaga qo ni o keda ga na iVakadinadina i Jiova eda vakayacora tiko e vura-vura nikua na parofisai i Jisu ena Maciu 24:14. E vakamacalataka tale ga na ibalebale ni “gonedau ni tamata.”—Maciu 4:19.

13 MACAWA NI JULAI 11-17 O Dau Vakatablewa Vakacava?

Ni o vakatablewa, vakacava o dau via cakava ga na ka e donu vei iko? Se o dau taroga nodra vakatablewa eso tale? E vakamacalataka na ulutaga qo na vuna e rawa ni vinaka kina noda vakatablewa ke yavutaki ena rai i Jiova.

18 MACAWA NI JULAI 18-24 E Veisautaki Iko Tiko ga na iVolatabu?

Vakacava o raica ni dredre nomu vakavinakataka nomu itovo ni vakatauvatani ina veisau lelevu o cakava ni bera nomu papitaiso? Ena vakamacalataka ena ulutaga qo na vuna e yaco kina qori kei na sala eda rawa ni bucina tiko ga kina na itovo vakalou ena veidusimaki ni iVolatabu.

23 MACAWA NI JULAI 25-31 Vakayagataka Vinaka na iSolisoli Kece i Jiova

E vakamacalataka na ulutaga qo e dua na ka e rawa ni vakavuna meda calata kina na isolisoli vakayalo ena yaga vei keda. Eda na veivosakitaka na sala meda qarauna kina qori kei na ka meda cakava me yaga kina vei keda na kakana vakayalo kece e vakarautaki.

28 VANUA E MAROROI KINA NA KEDA ITUKUTUKU

30 TARO NA DAUWILIWILI

E sega ni volitaki na ivola qo. Ia e vakarautaki me dau caka tale ga kina na veivakavulici ena iVolatabu e vuravura raraba qai tokoni ena cau.

Ke o via cau, yalovinaka rai ena www.jw.org.

Na tikinivolatabu kece mai na Vakatekivu ina Vakatakila e lavetaki mai na *Vakadewa ni Vuravura Vou*, vakavo ga ke vakatakilali toka.

The Watchtower (ISSN 0043-1087) Issue 8 May 2016 is published monthly with an additional issue published in January, March, May, July, September, and November by Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc.; L. Weaver, Jr., President; G. F. Simonis, Secretary-Treasurer; 1000 Red Mills Road, Wallkill, NY 12589-3299, and in Australia by Watchtower Bible and Tract Society of Australia, 12-14 Zouch Road, Denham Court, NSW 2565. Periodicals Postage Paid at Brooklyn, NY, and at additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to Watchtower, 1000 Red Mills Road, Wallkill, NY 12589-3299. © 2016 Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. Printed in Australia.

May 2016
Vol. 137, Nb. 8 FUJIAN

Wali na Duidui ena Loloma

“Dou veiyaloni tiko ga.”—MARI. 9:50.

NA CAVA o nanuma ni o wilika ena iVolatabu na nodra veileqaleqati eso? Kena ivakaraitaki na imatai ni vica na wase ni Vakatekivu. A vakamatei Epeli o Keni (Vkte. 4:3-8); o Lemeki e vakamatea na cauravou a mokuti koya (Vkte. 4:23); era veiba na ivakatawa ni manumanu i Eparama (Eparaama) kei Loti (Vkte. 13:5-7); e beci Sera (Serai) o Eka, mani cudruvi Eparama o Sera (Vkte. 16:3-6); e saqati ira na tamata kece o Isimeli, era saqati koya tale ga na liga ni tamata kece.—Vkte. 16:12.

² Na cava e volatukutukutaki kina qori ena iVolatabu? Me rawa nida kila na tamata ivalavala ca na vuna e bibi kina meda veiyaloni tiko ga. E vakaraitaka tale ga na sala meda cakava kina qori. Ena uqeti keda noda wilika ena iVolatabu na ituvaki dredre era vosota na dauveiqaravi ni Kalou. Eda na vulica na yaga ni nodra vosota, ena rawa tale ga nida muria nida sotava na ituvaki dredre. Io ena uqeti keda qori ena ka e dodonu meda cakava kei na ka meda qaqarauni kina ni basika eso na ituvaki.—Roma 15:4.

³ Ena veivosakitaki ena ulutaga qo na vuna meda walia kina na dauveiqaravi i Jiova na duidui e basika kei na

1, 2. Na veileqaleqati cava e volatukutukutaki ena Vakatekivu? Cava meda kauitaka kina?

3. Na cava ena veivosakitaki ena ulutaga qo?

SERE: 39, 77

O NA SAUMA VAKACAVA?

Na ivakasala cava i Jisu ena vukei keda meda walia ena loloma na duidui e dau basika?

Na taro cava meda taroga nida vakatulewataka tiko na sala meda walia kina noda veileqaleqati kei na dua?

Ena muri vakacava na tolu na ikalawa ena Maciu 18:15-17 me wali kina na veileqaleqati?

sala meda cakava kina qori. Eda na veivosakitaka tale ga na ivakavuvuli vakavolatabu ena vukei keda ena ka meda cakava ni basika na duidui, kei na ka me caka meda veiyaloni tiko ga kina, meda veiyaloni tale ga kei na Kalou o Jiova.

VUNA MEDA WALIA KINA NA DUIDUI

⁴ E veivakamuai vakalevu o Setani ena veileqaleqati kei na duidui eda sotava tu nikua. Kena ivakaraitaki nona ile ena were o Iteni. A tukuna ni dodonu se rawa meda lewa ga vakataki keda na ka e vinaka kei na ka e ca, me kua tale ga ni lewai keda na Kalou. (Vkte. 3:1-5) Sa laurai tu nikua na ivakarau ni rai qori. E takalevu e vuravura na yalo ni lewai keda ga, e basika kina na dokadoka, kocokoco kei na veiqati. Ke lewai keda na ivakarau ni rai qori, eda sa tokona tiko na ile i Setani, oya ni ka vakayalomatua meda cakava ga na ka eda vinakata ke ra vakaleqai mada ga kina eso tale. Na rai qori e dau tini ga ina veiba. Ena vinaka meda nanuma tiko ni “o koya e dau cudru e vakatubuveiba, o koya e dau cudru katakata e levu na nona cala.” —V kai. 29:22.

⁵ E duidui sara o Jisu ni vakavulici ira na lewenivanua mera saga na veiyaloni, ke sega mada ga ni salavata kei na ka era vinakata. Ena nona Vunau ena Ulunivanua, a vakamacalataka vinaka o Jisu na ka meda cakava ni basika na duidui se na ka e rawa ni tini ena veileqaleqati. Kena ivakaraitaki, e uqeti ratou na tisaipeli me ratou yalomalua, saga na veisaututaki, qarauna na ka e rawa ni vakavuna na cudru, veiyaloni totolo, me

4. Na ivakarau ni rai cava e takalevu tu e vuravura nikua, cava e yaco kina?

5. Na ivakasala cava e tauca o Jisu ni yaco na veileqaleqati?

ratou lomana tale ga na kedratou meca. —Maciu 5:5, 9, 22, 25, 44.

⁶ Ena maumau wale na noda sasaga ni qaravi Jiova me vaka na masu, tiko ena soqoni, cacacaka vakavunau, kei na so tale ke sega nida dau veiyaloni. (Mari. 11:25) Eda rawa ni veitokani kei na Kalou ke da yalorawarawa ni vosota nodra malumalumu eso tale.—**Wilika Luke 11:4; Efeso 4:32.**

⁷ Dodonu meda vakasamataka vinaka na lotu vaKarisito kece na bibi ni veivosoti kei na veiyaloni. Vakacava o dau yalorawarawa ni vosoti ira na tacimu vakayalo? O dau marau ni maliwai ira? E namaka o Jiova meda dauveivosoti. Ke tukuna vei iko nomu lewaeloma ni tiko eso na ka mo vakavinakataka ena tikina qo, mo masuti Jiova me vukei iko mo cakava na veiveisau! Na Tamada vakalomalagi ena rogoca qai sauma nomu masu ena yalomalumalumu.—1 Joni 5:14, 15.

VAKACAVA MO GUILCAVA GA!

⁸ Eda sega kece ni uasivi, ena tiko gona na gauna ena vakacudrui keda kina e dua ena ka e cavuta se cakava. E macala ni na yaco ga qori. (Dauv. 7:20; Maciu 18:7) Cava o na cakava? Vakasamataka mada na ka e yaco ena ituvaki qo: Ena dua na soqo era tiko kina na iVakadina-dina i Jiova, eratou veivakabulataki e dua na tacida yalewa kei na rua na tacida tagane. Dua vei rau na tacida tagane e nanuma ni sega ni kilikili na ivakarau ni nona veivakabulataki na tacida yalewa ya, e vakalewa tale ga na ka e cavuta. Ia e tukuna vua na ikarua ni tacida tagane

6, 7. (a) Na cava e bibi kina me wali totolo na duidui? (b) Na taro cava meda dui taroga na dauveiqaravi ni Kalou?

8, 9. Na cava meda cakava ke dua e vakacudrui?

me nanuma tiko ni tacida yalewa ya e qaravi Jiova tiko ena yalodina me 40 na yabaki, e sega ni rawarawa na ituvaki e sotava, e sega tale ga ni nakita me veivakacudrui. Ni rogoca qori na imatai ni tacida tagane, e kaya sara, “Dina sara ga o iko.” Cava e yaco? Rau sega tale ni kauta cake mai.

⁹ Na cava eda vulica e ke? Na kena lai yaco e dua na ituvaki me veivakaleqai e vakatau sara tu ga vei keda. O koya e dau-loloma ena ubia na cala lalai kece. (**Wili-ka Vosa Vakaibalebale 10:12; 1 Pita 4:8.**) Ni o “raibaleta na cala,” o Jiova e raica qori me kemu “idivi.” (V kai. 19:11; Dauv. 7:9) Na imatai gona ni ka mo taroga ni dua e vakacudrui iko: ‘Vakacava au rawa ni guilecava? Ena vinakati meu vakasamataka tale tiko?’

¹⁰ E sega ni rawarawa meda guilecava nodra vakalelewa eso tale. Kena ivakaraitaki na painia o Lucy. Eso era vakalewa na nona cakacaka vakaitalatala kei na nona vakayagataki gauna. E rarawa o Lucy, mani kerea nodra veivuke na tacida tagane matua. E kaya: “E yaga dina nodra ivakasala vakaivolatabu me donu tiko ga kina noqu rai me baleta na nodra nanuma na taciqu, meu dau kauitaki Jiova, ni bibi duadua.” E vakayalo-qaqataki Lucy nona wilika na **Maciu 6: 1-4. (Wilika.)** E uqeti koya na tikinivolatabu qori ni bibi duadua ga me vakamarautaki Jiova. E kaya: “Ke ra vakalewa eso na noqu cakacaka, au sega ni yalolalai kina, baleta au kila niu sa solia kece tiko noqu vinaka me vakadonui au o Jiova.” Ni cakava qori o Lucy, e vakatulewataka kina me kua ni kauitaka na ka era dau tukuna eso tale.

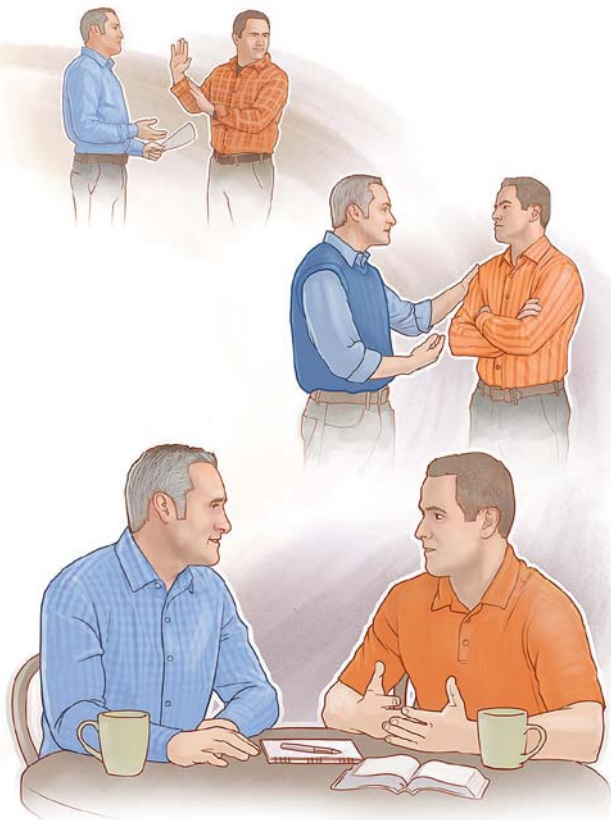
10. (a) Na cava e cakava e liu e dua na tacida yalewa ni vakalewai? (b) Na ivakavuvuli vakaivolatabu cava e vukei koya me veiyaloni tiko ga?

NI O VAKACUDRUI

¹¹ “Eda dau tarabe kece.” (Jeme. 3:2) Kaya mada ni o rogoca ni rarawataka e dua na tacimu na ka o tukuna se cakava. Na cava mo cakava? E kaya o Jisu: “Ke o kauta na nomu isoro ina icabocabonisoro o qai nanuma ni beitaki iko na tacimu ena dua na ka, biuta tu na nomu isoro ena mata ni icabocabonisoro, lako drau lai veivakameautaki mada kei tacimu, oti qai lesu mo vakacabora nomu isoro.” (Maciu 5:23, 24) Me salavata kei na ivakasala i Jisu, vosa vua na tacimu. Vakasamataka na nomu inaki. Mo kua ni beitaki tacimu, ia mo kere veivosoti ni o cala qai **veivakameautaki**. E bibi duadua meda veiyaloni tiko kei ira na tacida.

¹² E volaitukutukutaki ena iVolatabu e dua na veileqaleqati, ia a qai lai yaco kina na veiyaloni. Qo na ituvaki a sotava o Eparama kei na vugona o Loti. Erau dau susu manumanu, ia era qai veibatata na nodrau tamata cakacaka na vanua mera kana kina na manumanu. Nona saga o Eparama me kua ni yaco na veileqaleqati, e solia kina vei Loti me digia e liu na vanua e vinakata me ratou vakaitikotiko kina nona vuvale. (Vkte. 13:1, 2, 5-9) Sa bau ivakaraitaki vinaka dina! E saga o Eparama me veivakameautaki, sega ni ka ga e kauai kina. Vakacava a vakalougatataki ena vuku ni nona lomasoli? Io. Ni oti ga na ituvaki a sotava kei Loti, e yalataka o Jiova ni na vakalougatataki koya vakalevu. (Vkte. 13:14-17) Ke ra cakava na dauveiqaravi i Jiova na ka e salavata kei na nona ivakavuvuli se mera walia na duidui ena yalololoma,

11, 12. (a) Na cava me cakava na lotu va-Karisito ke nanuma ni “beitaki” koya e dua na tacina vakayalo? (b) Cava eda vulica ena nona walia o Eparama na duidui? (Raica na imatai ni yaloyalo.)

De dua ena vinakati mo veivosaki vakavica kei na tacimu mo vakabulai koya kina

(Raica na parakaravu 15)

ena sega ni vakalaiva mera vakalolomataki tiko ga.^[1]

¹³ Dikeva mada e dua na ituvaki ena gauna qo. E dua na tacida e se qai lesi ga me liutaka e dua na tabana ena soqo ni veiwasewase. E qirita e dua na tacida vakayalo ke via bole me veivuke, ia e kena isau ga mai na vosa mosimosi qai tini koso nodrau veivosaki. E se cudruvaka tiko ga na tacida e tauca na vosa mosimosi ya na ka rarawa a cakava e dua tale na tacida a qarava tu na tabana ya e liu. Ia a sega ni kauaitaka qori na tacida e se qai lesi ga ena tabana ya, ni oti ga e dua na aua e qiriti koya tale. E tukuna vua ni rau se bera ni bau sota, e vakatututaka tale ga me rau walia vata na ituvaki qo. Ni oti e dua na macawa, rau sota sara ena dua na Vale ni Soqoni. Ni oti nodrau masu, rau veivosaki sara me dua na aua, e vakamacalataka kina na kena ituvaki na tacida a vosa kaukaua mai ena talevoni. Ni vakarogoci koya oti vakayaloloma na tacida, e tukuna sara vua eso na ivakavuvuli vakaivolatabu, rau mani veitalatala vinaka. E vei qaravi sara ena soqo ni veiwasewase na tacida qo, e vakavinavinakataka nona yalomalua kei na nona yalovinaka na tacida a qiriti koya yani.

ME OKATI TALE GA KINA NA QASE?

¹⁴ E levu na duidui e yaco ena keda maliwa na lotu vaKarisito e dodonu meda walia ga kei ira eda veileqaleqati. Ia e raica o Jisu ni so na ituvaki ena rairai okati kina na ivavakoso. **(Wilika Maciu 18:15-17.)** Ni dua e cala, cava ena yaco ke sega ni via rogoci ira na tacina vakayalo,

13. Na cava e cakava e dua na tacida ni rogoca na vosa mosimosi, cava eda vulica kina?

14, 15. (a) Gauna cava me muri kina na ivakasala ena Maciu 18:15-17? (b) Na cava e tolu na ikalawa e cavuta o Jisu? Cava me noda inaki?

ira na ivakadinadina, kei na ivavakoso? E dodonu me okati “me vaka e dua mai na veimatani, se daukumuni ivakacavacava.” Eda na okati koya nikua me dua e vakasivoi. Qori e dusia ni “valavala ca” e cakava e sega ni veileqaleqati lailai ga. Ia (1) na valavala ca qori a rawa nira walia ga o ira era veileqaleqati kina, kena ikuri (2) na bibi ni valavala ca ya e ganita na veivakasivoi ke sega ni wali. De dua e rawa ni okati ena valavala ca va qori eso na veidabui, se rairai vakarogorogocataki e dua ena vuku ni vakaucaca. Na tolu na ikalawa e vakabibitaka eke o Jisu e veiganiti ga ena gauna e yaco kina na ituvaki qori. Na cala va qo e sega ni okati kina na valavala ca me vaka na veibutakoci, veiwatini vakatagane se vakayalewa, vukitani, qaravi matakau, se so tale na ivalavala ca torosobu e dodonu mera qarava na qase ni ivavakoso.

¹⁵ Na inaki ni nona ivakasala o Jisu me vukei vakayalololoma na tacida. (Maciu 18:12-14) Kena imatai, me sagai me kua ni okati tale eso ena kena wali na leqa. De dua ena vinakati meda veivosaki vakavica kei koya e cala. Kena ikarua, ke dreve qori, vosa vei koya e cala nira tu na vakadinadina se nira tu eso e rawa nira vakadeitaka ke a yaco dina na cala. Ke wali na leqa ena nodra veivuke, o sa “vakabula na tacimu.” Kena ikatolu, ke sega ni yaga na kena sagai vakavica me vukei o koya e cala, sa qai kena gauna qori me tukuni kina vei ira na qase ni ivavakoso.

¹⁶ E levu na gauna e sega ni vinakati me muri na tolu na ikalawa ena Maciu 18:15-17. E veiuqeti qori ni dusia ni levu na gauna sa wali na leqa ni bera ni biu tani ena ivavakoso o koya e sega ni veivutuni-

16. Na cava e yaga qai ivakaraitaki kina ni loloma na kena muri na ivakasala i Jisu?

taka nona cala. Levu na gauna e liaca nona malumalumu o koya e cala, e vaka-dodonutaka sara. De dua e raica o koya e vakacudrui ni sa sega tale na yavu me kauitaka tiko ga kina na cala, sa na rairai vakatulewataka me veivosoti ga. Se mani ituvaki cava e yaco, e dusia na vosa i Jisu ni sega ni dodonu me okati vakatotolo na ivavakoso. E rawa ga nira okati na qase ni ivavakoso ke sa muri oti na imatai ni rua na ikalawa, me tiko tale ga na ivakadinadina vinaka me kilai kina vakamatata na dina ni ka e yaco.

¹⁷ Eda na sega tu ga ni uasivi nida bula tiko ena ituvaki kei vuravura qo, eda na veivakacudrui tiko ga. E veiganiti kina na ka e vola na tisaipeli o Jemesa: “Ke dua e sega ni tarabe ena vosa, e uasivi o koya, ni rawa tale ga ni varaeletaka na yagona taucoko.” (Jeme. 3:2) Me wali na duiyaloyalo, e bibi meda “qara” vagumatua “na veiyaloni qai gumatua sara kina.” (Same 34:14) Nida dau saga na veisaututaki, eda na veimaliwai vinaka kina kei ira na tacida vakayalo, eda na uqeta tale ga na duavata ena ivavakoso. (Same 133:1-3) Koya e bibi duadua oya nida na veiwekani vinaka kina kei Jiova, “na Kalou ni veivakacegui.” (Roma 15:33) Na veivakalougatataki va qori era marautaka ga o ira era walia na duidui ena loloma.

17. Na cava eda na vakila nida “qara na veiyaloni”?

IKURI NI IVAKAMACALA:

[1] (parakaravu e 12) Qo eso tale na ivakaraitaki ni kena wali na duidui e dau basika: Jekope kei Iso (Vkte. 27:41-45; 33:1-11); Josefa kei ratou na tuakana (Vkte. 45:1-15); Kitioni kei ira na kai Ifireimi. (Dvei. 8:1-3) De dua o rawa ni vakasamataka eso tale na ivakaraitaki ena iVolatabu.

“Lako Moni Vakavulici Ira na Lewe ni Veivanua Kece ga Mera Tisaipeli”

“Lako moni vakavulici ira na lewe ni veivanua kece ga mera tisaipeli, ni papitaisotaki ira . . . , vakavulici ira mera muria na ka kece au vakarota vei kemuni.”—MACIU 28:19, 20.

SERE: 141, 97

EDA DUATANI VAKACAVA NA IVAKADINADINA I JIOVA ENA. . .

itukutuku eda vunautaka kei na vuna?

iwalewale eda muria?

rabailevu ni cakacaka?

KE RA mani duavata kei keda eso se tusaqati keda vakaukaua, e levu era na kaya nida kilai levu na iVakadinadina i Jiova ena noda cakacaka vakavunau. De dua o sa sotava eso ena cakacaka vakaitalatala era sega ni duavata kei na noda vakabauta, ia era doka na noda cakacaka. Eda kila ni parofisaitaka o Jisu ni na vunautaki mada na itukutuku vinaka ni Matanitu ni Kalou ena veiyasa i vuravura. (Maciu 24:14) Ia eda na kila vakacava ni sa vakayacori tiko na parofisai i Jisu ena cakacaka eda vakaitavi tiko kina? Vakacava e ivakaraitaki ni dokadoka ke da nanuma ni o keda ga eda vakaitavi ena cakacaka qo?

² E levu na matalotu era nanuma nira sa vunautaka tiko na Kosipeli se itukutuku vinaka. Ia na nodra sasaga qori e dau laurai ga ena nodra vunau e valenilotu, porokaramu e kaburaki ena retioyaloyalo se Internet. Eso tale era vakaraitaka qo ena nodra cakacaka ni veivuke se so na sasaga ena veika vakavuniwai se vuli. E tautauvata vakacava qori kei na ka e vaka-

1, 2. Na taro cava e basika ena ka e tukuna o Jisu ena Maciu 24:14?

roti ira kina nona tisaipeli o Jisu mera cakava?

³ Vakacava o ira na tisaipeli i Jisu, era waraka mera gole yani na tamata? Sega! Ni vakaturi o Jisu, e tukuna vei ira na vica na drau na nona tisaipeli: “O koya gona, ni **lako** moni vakavulici ira na lewe ni veivanua kece ga mera tisaipeli, ni papitaisotaki ira . . . , vakavulici ira mera muria na ka kece au vakarota vei kemuni.” (Maciu 28:19, 20) E va na ka e vinakati kina. E dodonu meda veivakaitisaipelitaki, veipapitaisotaki da qai veivakavulici, ia cava na imatai ni ka meda cakava? E kaya o Jisu: “Lako”! E tukuna e dua na vuku ni iVolatabu me baleta na ivakaro qori: “E nona itavi e dua e vakabauta me ‘lako,’ ke mani taubale e gausisala se sokota na wasawasa.”—Maciu 10:7; Luke 10:3.

⁴ Vakacava e vakaibalebaletaka o Jisu ni kena vunautaki na itukutuku vinaka ena gadrevi ga kina noda sasaga yadua se me tuvanaki me dua na ilawalawa? Ke dua ga me na lako e “veiyasa i vura-vura,” ena sega ni rawarawa, ena vinakati kina nodra sasaga e levu. Ni sureti ratou nona tisaipeli o Jisu me ratou “gonedau ni tamata” e dusia ni vinakati kina e levu. (**Wilika Maciu 4:18-22.**) E sega ni vakaibalebaletaka tiko o Jisu nona siwa duadua tiko ga e dua na dau-siwa me waraka toka na ika me katia na baca. Ia e dusia ni na vakayagataki na lawa ni qoli, qori e okati kina na cakacaka vakaukaua, tuvatuvanaki vakamatau, me lewe levu tale ga era cakacaka vata kina.—Luke 5:1-11.

⁵ E bibi meda sauma e va na taro qo

3. Na cava e va na ka mera cakava na imuri i Jisu ena Maciu 28:19, 20?

4. Na cava e vakaibalebaletaka na “gonedau ni tamata”?

5. Na cava e va na taro me saumi, na vuna?

meda kila kina se o cei era vunautaka tiko nikua na itukutuku vinaka ena kena vakayacori na parofisai i Jisu:

- Na itukutuku cava me vakasavui ena cakacaka vakavunau?
- Na cava me noda inaki nida vakaitavi ena cakacaka qo?
- Na iwalewale cava me muri?
- Me vakacava na rabailevu kei na dede ni cakacaka vakavunau?

Na isau ni taro qori eda na rawa ni kila kina se o cei era vakayacora tiko na cakacaka ni veivakabulai qo, meda yalodina tale ga kina.—1 Tim. 4:16.

NA ITUKUTUKU

⁶ **Wilika Luke 4:43.** E vunautaka o Jisu na “itukutuku vinaka ni Matanitu ni Kalou,” e vinakata tale ga mera cakava qori na nona tisaipeli. O cei era vunautaka tiko na itukutuku qori ena “veivanua kece ga”? O keda ga na iVakadinadina i Jiova. Eso mada ga vei ira na dau veitusaqati era vakadinadinataka qori. Kena ivakaraitaki, e tukuna e dua na bete daukaulotu vua e dua na tacida ni sa lakova e levu na vanua, e dau tarogi ira tale ga na iVakadinadina ena veivanua ya se itukutuku cava era vunautaka tiko. E kaya na bete: “Era sa lialia dina, nira kaya kece ga: ‘Na itukutuku vinaka ni Matanitu ni Kalou.’” Ia era sega ni “lialia,” era duavata ga, ni qori e dodonu me nodra ivakarau ga na lotu vaKarisito dina. (1 Kor. 1:10) E voqa tale ga na itukutuku qori ena *Vale ni Vakatawa Kacivaka na Matanitu i Jiova*. E wiliki na mekesini qori ena 254 na vosa, ena dua na vula ena tabaki kina e voleka ni 59 na milioni na ilavelave, e mekesini veisoliyaki vakalevu duadua kina e vuravura.

6. Na cava o nuidei kina ni donu na itukutuku eda vunautaka tiko na iVakadinadina i Jiova?

⁷ Era sega ni vunautaka tiko na Matanitu ni Kalou na iliuliu ni lotu ni Veivanua vaKarisito. Ia ke ra veivosakitaka, levu era na rairai vakaibalebaletaka tiko ga ina ivakarau ni lomana e dua na lotu vaKarisito. (Luke 17:21) Era sega ni vukei ira na lewenivanua mera kila ni Matanitu ni Kalou e matanitu vakalomalagi e kena iLiuliu o Jisu Karisito. Na Matanitu qori ena walia noda leqa, ena vakarau vakarusa tale ga na ka ca e vuvura. (Vkta. 19:11-21) Ia era vinakata me nanumi o Jisu ena Kirisimasi se *Easter*. E vaka mera sega ni kila tu se cava ena cakava o Jisu ni sa iLiuliu vou kei vuvura. Nira sa sega ni kila ga na **itukutuku** e dodonu mera vunautaka, e macala ga nira sega tale ga ni kila na **inaki** ni nodra cakacaka.

NODA INAKI

⁸ Na cava me inaki ni noda cakacaka vakavunau? E sega ni kena inaki na kumuni ilavo kei na tara ni vale lelevu. E tukuna o Jisu vei ratou nona tisaipeli: “E soli wale vei kemudou, dou solia wale tale ga.” (Maciu 10:8) Na Vosa ni Kalou e sega ni dodonu me ka ni rawa ilavo. (2 Kor. 2:17, vmr.) E sega ni dodonu mera rawaka ena vunautaki ni itukutuku qo o ira na vakaitavi kina. (**Wilika Cakacaka 20:33-35.**) E matata tu na idusidusi qori, ia era kauaitaka e levu na lotu na kumuni ilavo se mera rawa ilavo. Ena vinakati mera tokona e dua na iliuliu ni lotu e saumi, okati tale ga kina e levu tale era vakacakacakataki. E levu na gauna era kumuna na iliuliu ni lotu ni Veivanua vaKarisito e levu na iyau.—Vkta. 17:4, 5.

7. Eda kila vakacava ni sega ni donu na itukutuku era vunautaka tiko na iliuliu ni lotu ni Veivanua vaKarisito?

8. Na cava e sega ni inaki ni cakacaka vakavunau?

⁹ Na cava e kilai me baleti keda na iVakadinadina i Jiova ena ka e vauca na soli? E tokoni noda cakacaka ena cau e sega ni lavaki. (2 Kor. 9:7) E sega ni caka na soli ena noda Vale ni Soqoni se soqo ni veiwasewase. Ia ena yabaki sa oti, eda vakayagataka e 1.93 na bilioni na aua ena vunautaki ni itukutuku vinaka, eda vakavulica wale tale ga e sivia e ciwa na milioni ena iVolatabu e veivula. E kurabuitaki kina nida sega ni saumi da qai marautaka meda qaravi keda ga vaka-ilavo. E tukuna kina e dua na dauni-vakadidike me baleta na noda cakacaka na iVakadinadina i Jiova: “Na ka e bibi duadua na vunau kei na veivakavulici. . . . E sega ni dua na italatala e saumi, qo e vakabula ilavo dina.” Cava gona e noda inaki me baleta na cakacaka qo? Nida lomani Jiova dina mai vu ni lomada kei ira na wekada. Na yalorawarawa qori e vakayacori kina na parofisai ena **Same 110:3. (Wilika.)**

KENA IWALEWALE

¹⁰ Na iwalewale cava e muria o Jisu kei ira nona tisaipeli ena vunautaki ni itukutuku vinaka? Era vunau ena vanua kece ga era tu kina na tamata. Kena ivakaraitaki, era vunau ena salatu kei na makete. Era vakasaqarai ira tale ga ena nodra dui vale. (Maciu 10:11; Luke 8:1; Caka. 5:42; 20:20) Na iwalewale qori e sega kina na veivakaduiduitaki.

¹¹ Vakacava era cakava tale ga qori na lotu ni Veivanua vaKarisito? Era raica na

9. Eda vakaraitaka vakacava ni donu na inaki ni noda cakacaka vakavunau?

10. Na iwalewale cava e muria o Jisu kei ira nona tisaipeli ena vunau?

11, 12. Vakatauvatana na sasaga era cakava na lotu ni Veivanua vaKarisito kei keda na dauveiqaravi i Jiova me baleta na vunautaki ni itukutuku vinaka.

Eda vunau e veivanua kece ga
(Raica na parakaravu 10)

lewe ni nodra lotu ni nodra itavi ga na italatala mera vunau, nira saumi kina. Ia era sega ni “gonedau ni tamata” na nodra italatala, era kauaitaka ga vakalevu mera karoni ira na lewe ni ivakoso sa tu rawa. Ena so na gauna, era dau muria eso na nodra italatala eso na iwalewale ni veivakalotutaki. Kena ivakaraitaki, ena itekitekivu ni yabaki 2001 e vola kina na tui tabu o John Paul II: “Ena veiyabaki sa sivi au dau taleva na ivunau me baleta na **iwalewale vou ni veivakalotutaki**. Au tokaruataka tale qo . . . Meda yalogu tale me vakataki Paula, ni kaya: ‘Au na kalouca keu sega ni vunautaka na Kosipeli.’” E kaya tale na tui tabu ni itavi qo “e sega ni rawa ni vakatautaki ga vei ira na ‘kenadau,’ e dodonu me nodra itavi kece na Tamata ni Kalou.” Ia e le vica era sa muria na ka e tukuni qori?

¹² Ia vakacava o keda na iVakadinadina i Jiova? O keda duadua ga eda vunautaka nona sa veiliutaki tiko mai vakatui o Jisu ena 1914. Eda vakabibitaka na cakacaka vakavunau me vaka na ivakaro i Jisu. (Mari. 13:10) E vakamacalataki ena ivola *Pillars of Faith—American Congregations*

and *Their Partners*: “E bibi duadua vei ira na iVakadinadina i Jiova na kaulotu.” E tomana o koya e vola na ivola qori, me baleta na ka e tukuna e dua na iVakadinadina: “Nira sotavi ira na walokai, ira na galili, se tauvimate, era na saga mera veivuke, . . . Ia era sega ni guilecava ni nodra itavi bibi mera vakasavuya na itukutuku vakayalo me baleta na icavacava ni vuvura sa roro tiko mai kei na sala me rawati kina na bula tawamudu.” Eda se vunautaka tiko ga na itukutuku qori na iVakadinadina i Jiova, nida muria na iwalewale a vakayagataka o Jisu kei ira na nona tisaipeli.

KENA RABAILEVU, KENA DEDE

¹³ E tukuna o Jisu me baleta na rabaillevu ni cakacaka qo ni na vunautaki e “**veiyasa** i vuravura” na itukutuku vinaka. (Maciu 24:14) E vinakati mera tisaipeli na “lewe ni veivanua **kece** ga.” (Maciu 28:19, 20) Qori e vinakati kina na cakacaka e vuravura raraba.

¹⁴ Me rawa nida kila se da vakayacora vakacava na iVakadinadina i Jiova na parofisai i Jisu me baleta na rabaillevu ni cakacaka vakavunau, meda dikeva mada eso na itukutuku dina. E rauta ni 600,000 na italatala ni lotu Veivanua vaKarisito e Merika, ia na iwiliwili ni iVakadinadina i Jiova ena vanua qori e rauta ni 1,200,000. E vuravura raraba e via 400,000 vakacaca na bete ni Lotu Katolika vakaRoma. Vakasamataka na keda iwiliwili na iVakadinadina eda vunautaka tiko na Matanitu ni Kalou. E vuravura ra-

13. Me vakacava na rabaillevu ni cakacaka vakavunau?

14, 15. Na ivakadinadina cava e dusia nida sa vakayacora na parofisai i Jisu me baleta na rabaillevu ni cakacaka? (Raica na imatai ni iyaloalo.)

raba, e rauta ni walu na milioni eda bole meda vunau ena 240 na vanua. E vakatubuqoroqoro dina na cakacaka sa vakayacori tiko, me vakacautaki qai vakalagilagi ga kina o Jiova!—Same 34:1; 51:15.

¹⁵ Nida iVakadinadina i Jiova, eda vinakata meda vunautaka na itukutuku vinaka vei ira e levu ni bera na icavacava. Qori na vuna eda duatani kina ena vakadewataki ni ivola vakaiivolatabu kei na kena vakarautaki. Eda veisoliyaka wale e levu sara na ivola, mekesini, tikidua, ivola ni veisureti ni soqo vakaiwasewase kei na iVakananumi. E vakarautaki e levu na ivola vakaiivolatabu qori ena sivia na 700 na vosa. E vakarautaki rawa e sivia e 200 na milioni na iVolatabu -Vakadewa ni Vuravura Vou ena 130 vakacaca na vosa. Ena yabaki sa oti mada ga e rauta ni 4.5 na bilioni na ivola vakaiivolatabu e vakarautaki rawa. Sa tiko tale ga ena noda website vakadonui e sivia e 750 na vosa. Na ilawalawa cava tale ni lotu era cakava tiko qori?

¹⁶ Ena vakacava na dede ni cakacaka vakavunau? E tukuna o Jisu ni na yacova sara na ivakataotioti ni veisiga, “sa na qai yaco [e muri] na icavacava.” Na isoqosoqo lotu cava tale e vunautaka tiko na itukutuku vinaka me yacova na iotioti ni veisiga qo? Era na kaya beka eso eda sotava ena cakacaka vakaitalatala, “E tiko vei keimami na yalo tabu, ia o kemuni oni cakava tiko na kena cakacaka.” Na noda vosota tiko na cakacaka qo e vakaraitaka ni tokoni keda na yalo tabu ni Kalou. (Caka. 1:8; 1 Pita 4:14) Era saga eso na matalotu mera vakatotomuri keda na iVakadinadina i Jiova ena noda dau vunau, ia e matewale na sasaga qori.

16. Eda kila vakacava ni tokoni keda na iVakadinadina i Jiova na yalo tabu?

Eso era cakava na cakacaka ni kaulotu ena dua na gauna lekaleka, oti ga era sega ni rawata. Eso tale era saga mada ga mera gole e veivale, ia na cava era lai vunautaka? Na kena isau e vakaraitaka nira sega ni cakava tiko na cakacaka e tekivutaka o Jisu.

O CEI ERA VUNAUTAKA TIKO NA ITUKUTUKU VINAKA NIKUA?

¹⁷ O cei gona e vunautaka dina tiko na itukutuku vinaka ni Matanitu ni Kalou nikua? Eda rawa ni tukuna ena nuidei: O keda na “iVakadinadina i Jiova!” Na cava eda nuidei kina? Ni **donu** na **itukutuku** eda vunautaka tiko, qori na itukutuku vinaka ni Matanitu ni Kalou. Nida gole yani vei ira na tamata e vakaraitaka nida muria tiko na **iwalewale donu** ni vunau. E **donu** na **inaki** ni noda cakacaka vakavunau—e yavutaki ena loloma, sega ni rawaka vakailavo. E **rabailevu duadua** na noda cakacaka, eda vunau vei ira kece na lewe ni veimatani kei na duivosavosa. Eda na **sega ni soro** ena cakacaka qo, me yacova na icavacava.

¹⁸ Eda qoroya dina na veika eda sa cakava rawa na dauveiqaravi ni Kalou ena gauna vakatubuqoroqoro eda sa bula tu kina qo. Ia e rawati vakacava? Na kena isau e kune ena ivola i Paula vei ira e Filipai: “Na Kalou sara ga e cakacaka tiko vei kemuni me salavata kei na ka e vinakata, moni kua kina ni vinakata wale ga, moni cakava sara ga.” (Fpai. 2: 13) Me uqeti keda tiko mada ga na Tamada dauloloma nida vakacavara vinaka na noda cakacaka vakaitalatala.—2 Tim. 4:5.

17, 18. (a) Eda vakadeitaka vakacava ni o keda na iVakadinadina i Jiova eda vunautaka tiko nikua na itukutuku vinaka? (b) E rawa vakacava nida tomana tiko ga na cakacaka qo?

O Dau Vakatulewa Vakacava?

“Saga moni kila tiko ga se cava na loma i Jiova.”—EFESO 5:17.

E VAKARAUTAKA o Jiova e levu na ivakaro matata ena nona Vosa volai. Kena ivakaraitaki, e vakatabuya na veiyacovi tawadodonu, qaravi matakau, butako, kei na mateni. (1 Kor. 6: 9, 10) Kena ikuri, e vakaroti ira nona imuri o Jisu Karisito: “Ni lako moni vakavulici ira na lewe ni veivanua kece ga mera tisai-peli, ni papitaisotaki ira ena yaca i Tamada kei na Luvena kei na yalo tabu, vakavulici ira mera muria na ka kece au vakarota vei kemuni. Raica, au tiko vata kei kemuni ena veisiga kece me yacova na ivakataotioti ni veika vakavuravura.” (Maciu 28: 19, 20) E itataqomaki dina na lawa kei na ivakaro vakalou qori! Ni muri qori ena vinaka kina na keda irogorogo, eda na bula-bula vinaka, ena marautaki tale ga kina na bula vakavuvale. Koya e bibi sara, na noda yalodina ina ivakaro i Jiova, me vaka noda vakaitavi ena cakacaka vakavunau, eda na rawata kina nona veivakadonui kei na nona veivakalougatataki.

² Ena levu na ituvaki e sega ni veidusimaki kina vakamatata

1. Na cava eso na ivakaraitaki ni lawa ena iVolatabu? E yaga vakacava nida muria?

2, 3. (a) Na cava e laiva kina na iVolatabu eso na ituvaki meda vakatulewa ga kina? (b) Na taro cava eda na dikeva ena ulutaga qo? (Raica na imatai ni iyaloalo.)

SERE: 69, 57

O NA SAUMA VAKACAVA?

Ena tarai keda vakacava kei na so tale na noda vakatulewa?

Eda na kila vakacava na ka ena vakamarautaki Jiova ke sega ni matata na kena ivakaro ena iVolatabu?

Eda na kila vinaka vakacava na ivakarau ni rai i Jiova?

na iVolatabu. Kena ivakaraitaki, e sega ni vakarota vakamatailalai na iVolatabu na isulusulu veiganiti meda tokara na lotu va-Karisito. Ena laurai vakacava eke na vuku i Jiova? E duidui na itovo kei noda ivakaraau e veiyasa i vuravura, e duidui tale ga ni toso na gauna. Ke volai ena iVolatabu na lisi ni isulu kei na sasauni meda tokara, ena sega ni veiganiti kei na gauna qo. Qori tale ga na vuna e sega ni vakarautaka kina na Vosa ni Kalou na lawa yadua me baleta na cakacaka, vei qaravi vakavuniwai, kei na ka ni veivakamarautaki meda digia. E soli tu na galala meda vakatulewataka vakataki keda se mera vakatulewataka na ulunivuvale na veika e okati ena tikina qori.

³ Kena ibalebale qori ni sega ni kauaitaka o Jiova na vakatulewa bibi eda cakava, vakauasivi na kena e tara na noda bula? Vakacava ena vakadonuya na Tamada vakalomalagi na vakatulewa eda cakava ke sega ni beci kina na lawa vakaivolatabu? Eda kila vakacava ni vakatulewa eda cakava ena vakamarautaki Jiova, ke sega mada ga ni dua na kena lawa matata?

E BIBI NOMU VAKATULEWA?

⁴ Eso era nanuma ni rawa nira cakava ga na ka era vinakata. Ia eda via vakamarautaki Jiova. Ni bera gona nida vakatulewa, meda vakasamataka na ka e tukuna na iVolatabu da qai muria. Kena ivakaraitaki, e tukuna na iVolatabu na rai ni Kalou me baleta na vakayagataki ni dra. Kena ibalebale eda na talairawarawa kina. (Vkte. 9:4; Caka. 15:28, 29) Meda masuti Jiova me vukei keda me rawa ni vakamarautaki koya na noda vakatulewa.

⁵ Na vakatulewa bibi eda cakava ena tara na noda bula. Ni vinaka noda vakatulewa,

4, 5. Ena tara vakacava noda bula kei ira na so tale na vakatulewa eda cakava?

eda na veivolekati kei Jiova. Ni ca noda vakatulewa, ena vakaleqa noda veiwekani kei koya. Noda vakatulewa e rawa ni tarai ira tale ga na so tale. Eda sega ni vinakata meda cakava e dua na ka ena vakararawataki ira na tacida se vakaluluqataka nodra vakabauta. Eda sega tale ga ni via vakavu veisei ena ivavakoso. Bibi gona me vinaka na vakatulewa eda cakava.—**Wilika Roma 14:19; Kalatia 6:7.**

⁶ Vakacava ke sega ni tukuna vakadononu na iVolatabu na ka me caka ena dua na ituvaki? Ena ituvaki qori, eda na sega ni cakava ga na ka eda vinakata, ia eda na vakasamataka vakavinaka da qai vakatulewa me salavata kei na ka e vakadonuya o Jiova. Nida cakava qori, eda nuidei ni na vakalougatataki keda.—**Wilika Same 37:5.**

KILA NA LOMA I JIOVA

⁷ De dua o na veinanuyaka, ‘Eda na kila vakacava na ka e vakadonuya o Jiova ke sega mada ga ni vakamatatataki ena nona Vosa?’ E kaya na Efeso 5:17: “Ni saga moni kila tiko ga se cava na loma i Jiova.” Ke sega gona ni dua na lawa matata e volai ena iVolatabu, eda na kila vakacava na loma ni Kalou? Noda masuti koya da qai ciqoma na veidusimaki ni yalona tabu.

⁸ Meda raica mada na nona kila o Jisu na ka e vinakata vua o Tamana. Kena ivakaraitaki, ena rua na ituvaki a masu e liu o Jisu qai vakani ira vakacakamana na lewe vuqa. (Maciu 14:17-20; 15:34-37) Ia a bese ni vukica na vatu me madrai ena gauna e viakana kina ni temaki koya na Tevoro ena

6. Na cava me salavata kei na noda vakatulewa?

7. Ke sega ni volai ena iVolatabu na ka meda cakava ena dua na ituvaki, eda na kila vakacava na ka e vinakata o Jiova?

8. E kila vakacava o Jisu na ka e vinakata o Jiova? Tukuna na kena ivakaraitaki.

vanua talasiga. **(Wilika Maciu 4:2-4.)** E cakava qori o Jisu ni kila vinaka na rai i Tamana, e sega kina ni via vukica na vatu me madrai. E kila ni sega ni vinakata na Kalou me vakayagataka nona kaukaua me yaga ga vua. Nona cakava qori o Jisu, e vakaraitaka ni nuitaka na veidusimaki i Jiova kei na nona veivuke.

⁹ Me vakataki Jisu, eda na vakatulewa vinaka ke da nuitaka na veidusimaki i Jiova. Bibi meda muria na ivakasala vuku qo: “Mo nuitaki Jiova ena lomamu taucoko, mo kua ni vakararavi ena nomu yalomatua. Mo nanumi koya ena ka kece o cakava, ena vakadodonutaka na nomu ilakolako o koya. Mo kua ni nanuma ni o sa vuku. Mo rerevaki Jiova, mo lako tani mai na ca.” (V kai. 3:5-7) Nida vulica na ivakarau ni rai i Jiova ena nona Vosa, eda na kila na ka e vinakata ena duidui ituvaki e basika. Na levu ga ni noda vulica na ivakarau ni nona rai, ena rawarawa ina lomada me muria na nona veidusimaki. —Isik. 11:19.

¹⁰ Kena ivakatautauvata: E volivoli tiko e dua na radinivale. E via volia e dua na ivava e domona, ia e saulevu. E mani taroga, ‘Cava ena tukuna o watiq niu volia na ivava saulevu qo?’ E sega ni lai volivoli kei watina, ia e kila o radinivale na ka ena rairai tukuna. E kila vakacava? Ni rau sa bula vata voli mai ena dua na gauna, e kila vinaka na ivakarau ni rai i watina me baleta na maninitaki ni ilavo. Sa rauta me kila vinaka na rai i watina me baleta na volivoli. E va tale ga qori o Jiova. Na levu ga ni noda kila vinaka na nona ivakarau ni rai kei na nona ivalavala, eda na kila vinaka kina na ka e vinakata na Tamada vakalomalagi ena duidui ituvaki.

9, 10. Na cava ena vukei keda meda vakatulewa vakayalomatua? Vakatauvatana.

SALA MO KILA KINA NA IVAKARAU NI RAI I JIOVA

¹¹ Me rawa nida kila na ivakarau ni rai i Jiova, e bibi meda vuli vakataki keda. Nida wilika se vulica na Vosa ni Kalou, eda rawa ni taroga, ‘Na cava e tukuni e ke me baleti Jiova, nona ivalavala dodonu kei na nona ivakarau ni rai?’ Meda vakatoto-muria nona ivakarau ni rai na daunisame o Tevita ni a lagata: “Ni vakatakila vei au na nomuni sala, i Jiova, ni vakavulici au ena nomuni sala. Ni tuberi au meu lako ena nomuni dina qai vakavulici au, ni oni noqu Kalou ni veivakabulai. Au vakanui-nui vei kemuni ena siga taucoko.” (Same 25:4, 5) Ni o vakasamataka vakatitobu e dua na tikinivolatabu, de dua o rawa ni taroga: ‘Au na muria **vakacava** qo ena loma ni vuvale? Na **vanua** cava tale e rawa ni yaga kina? E vale? Vanua ni cakacaka? Koronivuli? Cakacaka vakaitalatala?’ Nida sa vakadeitaka na vanua meda vakayagataka kina na ka eda vulica, ena rawarawa sara nida kila na ka e vinakata o Jiova ena ituvaki qori.

¹² Dua tale na sala meda kila kina na ivakarau ni rai i Jiova, oya meda muria vinaka na veidusimaki vakaivolatabu e tabaka na nona isoqosoqo. Kena ivakaraitaki na *Watch Tower Publications Index* kei na *iDusidusi ni Vakadidike ni iVakadinadina i Jiova*, e tabaki meda kila kina na ivakarau ni rai i Jiova ena duidui ituvaki ena vinakati kina na vakatulewa. E yaga tale ga vakalevu noda vakarorogo matua ena soqoni kei na noda vakaitavi.

11. Na cava meda taroga nida wilika se vulica na iVolatabu? (Raica na kato “Na ka mo Taroga ni o Vulica na Vosa ni Kalou.”)

12. E yaga vakacava na noda ivola kei na soqoni meda kila vinaka kina na ivakarau ni rai i Jiova?

NA KA MO TAROGA NI O VULICA NA VOSA NI KALOU:

- Na cava e tukuni e ke me baleta na ivala-
vala dodonu i Jiova? (Same 25:4)
- Au na muria vakacava qo . . .
e vale?
ena vanua ni cakacaka?
e koronivuli?
ena cakacaka
vakaitalatala?

Nida vakasamataka vakatitobu na ka e vakavulici ena soqoni, eda na kila vinaka kina na ivakarau ni rai i Jiova da qai vakatotomuria. Nida gumatua ni vakayagataka na isolisoli e vakarautaka o Jiova meda vakani kina vakayalo, eda na kila vinaka tiko ga na nona rai. Nida cakava qori, ena salavata na noda vakatulewa kei na ka e vinakata, ena vakalougatataka tale ga.

ME DUSIMAKA NOMU VAKATULEWA NA IVAKARAU NI RAI I JIOVA

¹³ Meda dikeva mada na sala eda rawa ni vakatulewa vakayalomatua kina nida kila

13. Tukuna e dua na ivakaraitaki e dusia ni rawa nida vakatulewa vakayalomatua ke da kila na ivakarau ni rai i Jiova.

na ivakarau ni rai i Jiova. Kena ivakaraitaki, nida dautukutuku ni Matanitu ni Kalou, de dua eda na via painia tudei. Eda na saga sara me rawarawa na noda bula. Ena gauna vata qori, eda na rairai nanuma nida na sega ni vakila na marau dina ni lailai ga na ka eda taukena vakayago. E sega tale ga ni vakarota na iVolatabu meda painia; ni rawa nida qaravi Jiova tiko ga nida dua na dautukutuku yalodina. Ia e yalataka o Jisu ni o ira era vakuai ira ena vuku ni Matanitu ni Kalou, era na vakalougatataka vakalevu. (**Wilika Luke 18: 29, 30.**) E tukuna tale ga na iVolatabu ni marau o Jiova nida cabora vua na “isolisoli sega ni lavaki ni vakavinavinaka” da qai marau ni cakava na ka eda rawata me tokoni kina na sokalou dina. (Same 119:108; 2 Kor. 9:7) Nida dikeva na tikini-volatabu qori da qai masuta na veidusimaki i Jiova, eda na rawa ni kila kina na nona ivakarau ni rai. Nida cakava qori ena uqeti keda meda vakatulewataka na ka ena ganiti keda qai vakalougatataka na Tamada vakalomalagi.

¹⁴ Qo e dua tale na ivakaraitaki: Kaya mada ke o taleitaka e dua na mataqali isulu ena rawa ni vakavu veivosaki eso ena ivavakoso. O kila tale ga ni sega ni volai ena iVolatabu na lawa me vakatabuya na isulu qori. Ia vakacava na rai i Jiova? Dikeva mada na ivakasala vakalou i Paula: “Au vinakata tale ga mera dara na yalewa na isulu veiganiti, e rakorako, me laurai kina na yalomatua, me kua na veimataqali itality ni drauniulu, na koula se matanivava se isulu saulevu, ia ena sala ga e rakorako kei ira na yalewa era kaya nira qarava na Kalou, ya ena nodra cakava na

14. O na kila vakacava ni na marautaka o Jiova na isulu eda tokara?

ka vinaka.” (1 Tim. 2:9, 10) Na ivakavuvuli qo e baleti ira tale ga na tagane va-Karisito. Nida qaravi Jiova, eda na sega ni nanumi keda ga, eda na kauaitaka tale ga na nodra rai eso tale me baleta noda isulusulu kei na isasauni. Ni rakorako na keda rairai da qai lomani ira na tacida, eda na kauaitaka na nodra rai, me kua kina ni vakavu kauai se veivakatarabetaki. (1 Kor. 10:23, 24; Fpai. 3:17) Ni matata tiko vei keda na ka e tukuna na iVolatabu, eda na kila kina na ivakarau ni rai i Jiova ena ka e vauca na keda irairai, ena dusimaki keda tale ga meda vakatulewa vaka-yalomatua.

¹⁵ E kaya na iVolatabu ni rarawataka o Jiova na sala ca era muria na tamata kei na ‘ca ni vakanananu ni lomadra ena gauna kece ga.’ (**Wilika Vakatekivu 6:5, 6.**) Qori eda kila kina ni cala na tatadrataki ni veiyacovi ni rawa ni tini ena ivalavala ca bibi e vakatabuya na iVolatabu qai sega ni salavata kei na ivakarau ni rai i Jiova. E vola na tisaipeli o Jemesa: “Na vuku mai cake me savasava mada, qai dau veiyaloni, e yalorawarawa, e vakarau tu me talairawarawa, e dau yalololoma qai cakava e levu na ka vinaka, e sega ni dau veivakaduiduitaki, se dau veivakaisini.” (Jeme. 3:17) Nida kila tiko qori, ena vu mai lomada noda cata na ka ni veivakamarautaki e bukana na vakasama kei na vakanananu vakasisila. Na lotu vaKarisito yalomatua ena sega tale ni vakataroga ke veiganiti me wilika na ivola, qito se sarava na iyaloyalo e cata o Jiova. Sa vakamatatataki tu ena nona Vosa na ivaka-

15, 16. (a) Na cava na rai i Jiova ke da dau vakasamataka na veiyacovi tawadodonu? (b) Nida digia na ka ni veivakamarautaki, eda na kila vakacava na ka ena vakamarautaki Jiova? (c) Cava meda cakava ni vinakati meda vakatulewa bibi?

rau ni nona rai me baleta na veika va qori.

¹⁶ Eso na vakatulewa e rawa ni dui-
dui qai rawa ni donu kece vei Jiova. Ia eso na vakatulewa bibi, so na gauna ena vinaka meda qara na nodra ivakasala na qase ni ivavakoso se o ira na lotu va-Karisito matua. (Taito 2:3-5; Jeme. 5:13-15) Macala ga ni sega ni ka vakavuku meda kerea e dua me vakatulewa ena vukuda. E dodonu kina meda vakavulica da qai vakayagataka na noda dui vakasama. (Iper. 5:14) E bibi meda muria kece na ivakasala vakalou i Paula: “Nida na dui colata ga na noda dui itavi.”—Kala. 6:5, vmr.

¹⁷ Nida yavutaka noda vakatulewa ena ivakarau ni rai i Jiova, eda na toro volekati koya. (Jeme. 4:8) Eda na marautaka nona veivakadonui kei na nona veivakalougatataki. Qori ena vaqacacotaka noda vakabauti koya na Tamada vakalomalagi. Koya gona, me dusimaki keda mada ga na lawa kei na ivavavuvuli vakivolatabu, ni vakavotui kina na rai ni Kalou ena ituvaki kece. Macala ga ni na tiko na ka vovou eda na vulica me baleti Jiova. (Jope 26:14) Ia ena gauna mada ga qo, ke da saga vagumatua meda vulici koya, eda na yalomatua da qai vakatulewa vinaka. (V kai. 2:1-5) E dau veiveisau na nanuma kei na lalawa ni tamata, ia qo na ka e vakadeitaka na daunisame me baleti Jiova: “Na vakatulewa i Jiova ena tu ga me tawamudu, na nanuma ni lomana ena tu ga mai na dua na itabatamata ina dua tale na itabatamata.” (Same 33:11) Macala ga ni rawa ni vinaka na vakatulewa eda cakava ke salavata kei na ivakarau ni rai i Jiova na noda vakanananu kei na noda ivalavala.

17. Ena yaga vakacava na vakatulewa ena vakamarautaki Jiova?

E Veisautaki Iko Tiko ga na iVolatabu?

“Me veisautaki na nomuni itovo ni vakavou ni nomuni vakasama.”
—ROMA 12:2.

SERE: 61, 52

O NA SAUMA VAKACAVA?

Na cava meda veisautaka tiko ga kina noda itovo nida sa papitaiso?

Na cava e vinakata kina o Jiova meda saga vagumatua ni vorata noda malumalumu?

Na cava meda cakava me veisautaki keda tiko ga kina na Vosa ni Kalou?

DUA na ka nona vinakata o Kelevi^[1] me veiwekani kei Jiova ena gauna e sa vulica kina na ka dina. Ia sa dede toka nona veimauilavo, vakatavako, gunu sivia kei na vakayagataki ni wainimategaga. Me rawa ni vakadonui koya na Kalou, ena vinakati me biuta na itovo e beci kina na ivakavuvuli vakavolatabu qori. E cakava rawa qori ni nuitaki Jiova kei na kaukau ni nona Vosa volai.—Iper. 4:12.

² Ni sa papitaiso oti o Kelevi, e se vinakati tiko ga me cakava eso na veisau me rawa ni dua kina na lotu vaKarisito vinaka. (Efeso 4:31, 32) Kena ivakaraitaki, e kidroataka ni dredre vua me lewa vinaka nona dau yalototolo. E tukuna kina: “E dredre sara meu lewa vinaka noqu yalototolo ni vakatauvtani ina ka ca au dau cakava tu e liu!” E veisau rawa ga

1-3. (a) Na veisau cava ena dredre meda cakava nida sa papitaiso? (b) Na taro cava eda rawa ni taroga ni dredre meda veisau? (Raica na imatai ni iyaloyalo.)

ena nona masu vagumatua kei na nona dau vulica vinaka na iVolatabu.

³ E levu vei keda e vakataki Kelevi oya nida cakava na veisau lelevu ni bera noda papitaiso me salavata kei na ivakatagedegede ni iVolatabu. Nida sa papitaiso oti, eda raica ni se vinakati meda cakava tiko ga na veiveisau ena noda bula. Vakabibi na veisau lalai, me rawa nida vakatotomuria voleka kina na Kalou kei Karisito. (Efeso 5:1, 2; 1 Pita 2:21) Kena ivakaraitaki, de dua eda raica nida dau vakalelewa, rerevaki ira na tamata, se matau vei keda na kakase se so tale na malumalumu. Vakacava o vakadinadinataka ni dredre mo veisautaka na ivakarau va qori? Ke vaka kina o na rairai lomatarotarotaka, ‘Au sa cakava mai na veisau lelevu, ia cava sa rui dredre kina meu cakava tiko ga na veisau lalai? Cava meu cakava me vakavinakataka tiko ga noqu itovo na iVolatabu?’

KUA NI NAMAKA VAKASIVIA

⁴ Nida sa kilai Jiova da qai lomani koya, eda na vinakata ga meda vakamarautaki koya mai vu ni lomada. Ia nida sega ni uasivi, eda na sega ni vakamarautaki koya e veigauna. Eda vakataki koya kina na yapositolo o Paula e kaya: “E levu na ka vinaka au **via** cakava, ia e **sega vei au na kaukaua** meu cakava kina.”—Roma 7:18; Jeme. 3:2.

⁵ Ni bera nida lewe ni ivavakoso, eda sa biuta laivi na itovo makawa. (1 Kor. 6: 9, 10) Ia eda se sega tiko ga ni uasivi. (Kolo. 3:9, 10) E sega gona ni vinaka meda nanuma nida na sega ni cala nida papitaiso oti, ke da mani dede mada ga

4. Na cava eda na sega kina ni vakamarautaki Jiova e veigauna?

5. Na veisau cava eda cakava ni bera na papitaiso, ia ni toso na gauna cava e rawa ni yaco?

ena dina. Ni toso na gauna eda na rairai butucala, basika eso na malumalumu makawa, se sega ni lewa rawa na lomada kei na ka eda galeleta. E rawa ni vakayabaki sara noda sasaga.

⁶ Eda sega ni uasivi, ia eda se rawa tiko ga ni veiwekani kei Jiova da qai qaravi koya. Dikeva mada qo: Ni vagolei keda o Jiova meda veiwekani kei koya, e kila tiko nida na dau cala ena so na gauna. (Joni 6:44) Ni kila noda itovo kei na ivakarau ni lomada, e kila vinaka na ka sara ga e rawa ni vakaleqai keda. E kila tale ga nida na talaidredre ena so na gauna. Ia e se vinakata ga o Jiova meda nona itokani.

⁷ E uqeti Jiova na loloma me solia vei keda e dua na isolisoli talei—na isoro ni veivoli i Luvena duabau. (Joni 3:16) Nida cala, da qai kerea na veivosoti i Jiova nida veivutuni, eda nuidei ni na vinaka tale noda veitokani kei koya ena vuku ni ivoli qori. (Roma 7:24, 25; 1 Joni 2:1, 2) Vakacava eda na cata na yaga ni ivoli nida nanuma nida tawasavasava se valavala ca? Segal! Qori e vaka ga noda sega ni via vuluvulu ena wai ni duka na ligada. E vakarautaki tale ga na ivoli ena vukudra na ivalavala ca era veivutuni. Eda sega ni uasivi, ia eda vakavinavinakataka nida rawa ni veitokani kei Jiova ena vuku ni ivoli.—**Wili-ka 1 Timoci 1:15.**

⁸ Eda na sega ni vakalecalecava na noda malumalumu. E sa tukuna vei keda o Jiova na itovo mera muria na nona itokani. (Same 15:1-5) Ke da via toro volekati koya, meda saga sara meda

6, 7. (a) Nida sega ni uasivi, eda rawa ni veitokani vakacava kei Jiova? (b) Na cava meda kerea kina na veivosoti i Jiova?

8. Na cava meda kua ni vakalecalecava kina noda malumalumu?

vakatotomuri koya kei Luvena. E okati tale ga kina noda saga meda lewa vinaka noda malumalumu, se meda cavaraka laivi sara ga. Ke da se qai papitaiso wale tiko ga se da sa dede ena dina, meda “vakavinakataki [keda] tiko ga.”—2 Kor. 13:11.

⁹ E vinakati tiko ga na sasaga me rawa nida “vakavinakataki” keda, meda vakaraitaka tale ga “na itovo vou.” E vakadreti ira kina na tacina vakabauta o Paula: “Oni vakavulici moni biuta tani na tamata makawa me vaka na nomuni itovo makawa e sa vakaleqai tu ena nomuni gagadre ca, moni qai vakavoui [tiko ga] ena igu e lewa na nomuni vakarau ni vakasama, ni dodonu moni tokara na tamata vou e buli me vaka na loma ni Kalou e vauci kina na yalodina kei na yalododonu.” (Efeso 4:22-24) Na matavosa ‘vakavoui tiko ga’ e dusia ni na vinakati meda veisautaka wasoma noda itovo. E veivakauqeti qori, nida vakadeitaka kina se mani vakacava na balavu ni noda qaravi Jiova, eda se rawa ni vakavinakataka tiko ga noda itovo. Io, e rawa ni veisautaka tiko ga noda bula na iVolatabu.

VUNA E DREDRE KINA

¹⁰ E bibi na sasaga ke da vinakata me veisautaki keda tiko ga na Vosa ni Kalou. Ia na cava e vinakati kina na sasaga? Ke sa vakalougatataka tiko o Jiova na noda sasaga, sa dodonu ga me rawarawa na noda toso vakayalo se vakavei? Vakacava e rawa ni raibaleta o Jiova na noda malumalumu meda sega kina ni gumatua ni muria na itovo vakalou?

9. Eda kila vakacava nida na rawa ni vakavinakataka tiko ga noda itovo?

10. Me salavata kei na Vosa ni Kalou, na cava meda cakava meda toso tiko ga kina? Na taro cava e basika?

¹¹ Eda kila ni tu vei Jiova e levu na kaukau ke da vakasamataka noda vuravura. Kena ivakaraitaki, dua na ka na levu ni kaukau e bulia na matanisiga qai caka qori ena veisekodi. E vica ga na kaukau qori e curuma mai noda maliwalala, e veirauti vinaka na kena katakata kei na rarama me rawa kina na bula e vuravura. (Same 74:16; Aisea 40:26) E marautaka o Jiova me veiraurautaka na kaukau e solia vei keda na nona dauveiqaravi ke vinakati. (Aisea 40:29) Io, e rawa ni solia na Kalou na kaukau meda vorata kina noda malumalumu kece qai sega ni vinakati kina na sasaga se meda vuli mai na noda cala. Ia na cava e sega ni cakava kina qori?

¹² Sa vakarautaka vei keda o Jiova na iloloma e sega ni vakatauvatani rawa, oya na galala ni vakatulewa. Nida vakatulewataka meda cakava na loma i Jiova da qai sasaga vagumatua, eda sa vakaraitaka tiko na levu ni noda lomani koya kei na noda via vakamarautaki koya. E vakaraitaka tale ga nida tokona nona veiliutaki cecere. E saqata tiko o Setani na dodonu ni veiliutaki cecere i Jiova. Nida yalorawarawa gona da qai saga vagumatua meda tokona na veiliutaki i Jiova, e macala ga ni na talei vua na Tamada vakalomalagi dauloloma. (Jope 2:3-5; Vkai. 27:11) Ia ke vakarawarawataka kece o Jiova na sala meda vakamarautaki koya kina, meda sega ni sasaga vagumatua meda vorata noda malumalumu, ena sega sara ga ni vakaibalebale na noda yalodina kei na tokoni ni nona veiliutaki cecere.

¹³ E tukuna gona vei keda o Jiova meda ‘sasaga vagumatua’ ke da via vakatotomuria nona itovo. **(Wilika 2 Pita 1:**

11-13. Na cava e vinakata kina o Jiova meda saga vagumatua ni vorata noda malumalumu?

E rawa ni yaga na nomu kumuna qai raillesuva eso na tikinivolatabu kei na vica na ulutaga mo vorata kina nomu malumalumu
(Raica na parakaravu 15)

5-7; Kolo. 3:12) E vinakata meda sagsa vagumatua meda lewa vinaka noda vakasama kei na lomada. (Roma 8:5; 12:9) Nida cakava qori eda na marau vakalevu nida kila ni se veisautaki keda tiko ga na iVolatabu.

ME VEISAUTAKI IKO TIKO GA NA VOSA NI KALOU

¹⁴ Na cava eda rawa ni cakava meda muria kina na itovo ena vakamarautaki Jiova? Eda na sega ni cakava ga na veiveisau eda nanuma, eda na muria na ivakaro ni Kalou ena Roma 12:2: “Ni kua ni muria na ivakarau ni veika vakavuravura qo, me veisautaki na nomuni itovo ni vakavoui na nomuni vakasama,

14, 15. Na cava meda cakava meda muria kina na itovo ena marautaka o Jiova? (Raica na kato “E Veisautaki Ratou na iVolatabu kei na Masu”)

moni vakadinata kina ni vinaka, e yaga, qai uasivi na loma ni Kalou.” E vakayagataka nona Vosa o Jiova kei na yalona tabu meda kila kina na nona inaki, meda cakava sara, da qai veisautaka noda bula me salavata kei na nona ivakagedegede. E okati ena noda sasaga na noda dau wilika e veisiga na iVolatabu, na kena vakasamataki vakatitobu, kei na noda masuta na yalo tabu. (Luke 11:13; Kala. 5:22, 23) Nida muria na veidusimaki ni yalo tabu ni Kalou qai salavata noda rai kei na nona Vosa, eda na vakatotomuria kina na nona ivakarau ni vakasama, ivosavosa, kei na nona ivalavala. Ia se vinakati tiko ga meda qaqarauni meda kua ni rawai ina noda malumalumu.—V kai. 4:23.

¹⁵ Nida sa wili iVolatabu e veisiga, e bibi tale ga meda vulica vata kei na noda ivola vakaivolatabu, me noda inaki meda vakatotomuria na itovo totoka i Jiova. Era raica eso ni yaga mera kumuna eso na tikinivolatabu, *Vale ni Vakatawa se Yadra!*, oti mera qai raillesuva, vakabibi na ulutaga ena yaga me muri kina na itovo vakalou se na kena vorati na noda malumalumu.

¹⁶ De dua e berabera noda toso vakayalo, ia meda nanuma tiko ni dau taura na gauna me laurai noda toso. Ena tomani tiko ga na noda bucina na itovo vakalou. E bibi na vosovoso nida saga tiko me veisautaki keda tiko ga na iVolatabu. De dua ena vinakati meda vakavulici keda mada ena muri ni iVolatabu. Ia ni toso na gauna, ke salavata kei na Kalou o Jiova na noda ivakarau ni vakasama kei na noda ivalavala, sa na rawarawa ga na noda vakatotomuri koya.—Same 37:31; V kai. 23:12; Kala. 5:16, 17.

16. Na cava meda kua kina ni yalolilai ke berabera noda toso vakayalo?

E Veisautaki Ratou na iVolatabu kei na Masu

E dau vakalelewa o Russell qai namaka vakasivia na ka vei ira na tacina vakayalo. E dau kakase o Maria Victoria. O Linda e dau rerevaki ira na tamata ni gole ena cakacaka vakaitalatala. Ratou nanuma na lotu vaKarisito papitaiso qo, ni dredre me ratou veisau ena vuku ni nodratou malumalumu. Ia eratou qai vorata rawa qori. Dikeva mada qo na ka e yaco.

Russell: “E vukei au na noqu masuti Jiova kei na noqu wilika e veisiga na iVolatabu. E yaga vakalevu noqu dau vakasamataka vakatitobu na 2 Pita 2:11 kei na nodra ivakasala na qase.”

Maria Victoria: “Au gumatua ni masuti Jiova me vukei au meu lewa vinaka na yamequ. Au qarauna tale ga meu kua ni vakailala kei ira era dau kakase. E uqeti au na Same 64:1-4, niu sega ni vinakata meu dua vei ira na dauveivakaleqai! Au liaca niu na sega ni ivakaraitaki vinaka qai beci na yaca i Jiova keu dau kakase.”

Linda: “Au vulica vinaka na noda tiki-dua meu rawa ni tu vakarau ni solia. E yaga tale ga vakalevu noqu maliwai ira era marautaka eso tale na tabana ni veiqaravi tabu. Au sega tale ga ni cegu ni nuitaki Jiova ena masu.”

VAKASAMATAKA NA INUINUI TOTOKA

¹⁷ Ena qai yaco ga na gauna meda na qaravi Jiova kina me tawamudu, meda uasivi tale ga. Sa na sega ni dredre tale ena gauna qori meda vakaraitaka na itovo vakalou, ia eda na marautaka tu ga. Ena gauna mada ga qo eda rawa ni sokaloutaka na noda Kalou dauloloma ena vuku ni ivoli. Eda sega ni uasivi, ia eda rawa ni cakava qori ke da saga tiko ga meda vakalaiva na kaukua ni nona Vosa me veisautaki keda.

¹⁸ E sasaga vagumatua o Kelevi, e sa cavuti oti mai me lewa vinaka nona dau yalototolo. E vakasamataka vakatitobu na ivakavuvuli vakaivolatabu qai muria sara. E rogoca tale ga nodra ivakasala kei na nodra veivuke na mataveitacini. E taura toka e dua na gauna me qai veisau o Kelevi. Mani yaco sara me dua na dauveiqaravi, sa sivi tale ga qo e 20 na yabaki nona qase ni ivavakoso. Ia e raica ni se bibi tiko ga me qarauna na ka e rawa ni vakamalumalumutaki koya vakayalo.

¹⁹ Eda vulica vei Kelevi ni yaga na iVolatabu meda vakavinakataka tiko ga kina noda bula. Meda kua gona ni soro, laiva na Vosa ni Kalou me veisautaki keda tiko ga, meda veiwekani voleka tiko ga kina kei Jiova. (Same 25:14) Nida raica na veivakalougatataki i Jiova ena noda sasaga, eda vakadinadinataka kina ni rawa ni veisautaki keda tiko ga na iVolatabu.—Same 34:8.

17. Na ka marautaki cava eda rawa ni nuitaka ke da yalodina vei Jiova?

18, 19. Eda vakadeitaka vakacava ni rawa ni veisautaki keda tiko ga na iVolatabu?

IKURI NI VAKAMACALA:

[1] (parakaravu 1) Sa veisau na yaca.

Vakayagataka Vinaka na iSolisoli Kece i Jiova

“O yau o Jiova na nomu Kalou, o koya e vakavulici iko mo vinaka kina.”—AISEA 48:17.

EDA taleitaka na iVolatabu na iVakadinadina i Jiova. E tiko kina na ivakasala nuitaki, e veivakacegui qai solia vei keda na inuinui. (Roma 15:4) Eda sega ni raica na iVolatabu me vosa ni tamata, ia eda “vakabauta ni vosa dina ni Kalou.”—1 Ces. 2:13.

² Macala ga ni tiko eso na ivola ena iVolatabu eda dau taleitaka. Eso era taleitaka na Kosipeli, ni vakamacalataki kina na talei ni itovo i Jiova e mai vakavotuya na Luvena. (Joni 14:9) Eso era taleitaka na parofisai vakaivolatabu—de dua na Vakatakila, ni vakamacalataki kina “na ka ena vakarau yaco.” (Vkta. 1:1) Eso tale era taleitaka na Same ni veivakacegui se na ivakasala yaga ena Vosa Vakaibalebale. Io, e volai na iVolatabu me baleti keda kece.

³ Nida taleitaka na iVolatabu, eda na taleitaka tale ga na noda ivola vakaivolatabu. Kena ivakaraitaki, eda vakavinavinakataka na kakana vakayalo e tabaki ena ivola, *brochure*, mekesini kei na so tale. Eda kila ni isolisoli qori e vakarautaka

1, 2. (a) Eda raica vakacava na iVolatabu na iVakadinadina i Jiova? (b) Na ivola vakaivolatabu cava o dau taleitaka?

3, 4. (a) Eda raica vakacava na noda ivola? (b) Na ivola vakaivolatabu cava e dau vakarautaki me baleti ira eso?

SERE: 117, 114

O NA SAUMA VAKACAVA?

Eda na calata vakacava na yaga ni isolisoli vakayalo e vakarautaki?

Na vakatutu cava meda muria me yaga kina vei keda na ivola kece ena iVolatabu?

E yaga vakacava vei keda nida wilika na ivola e tabaki me baleti ira na itabagone kei ira na lewenivanua?

o Jiova meda yadra tiko kina vakayalo, meda vakani vinaka da qai “dei ena vakabauta.”—Taito 2:2.

⁴ Kena ikuri, eso na noda ivola vakavolatabu e dau tabaki me baleti ira eso. Kena ivakaraitaki eso me baleti ira na itabagone; eso tale me ivukevuke vei ira na itubutubu. Levu tale ga na ivola se ulutaga ena website e baleti ira na lewenuvanua era sega ni tiko ena dina. E sega ni caka rawa na levu ni kakana vakayalo, eda vakadeitaka kina ni dina o Jiova ena nona yalayala me “vakarautaka . . . vei ira na lewe ni veivanua kece e dua na kanavata ena kakana uro.”—Aisea 25:6.

⁵ De dua eda dau diva me levu wale ga na gauna meda wilika kina na iVolatabu kei na ivola vakavolatabu. Eda vakadeitaka ni marautaka o Jiova na sasaga eda cakava meda “vakayagataka vakavinaka na [noda] gauna” ena wili iVolatabu vakawasoma kei na vuli vakataki keda. (Efeso 5:15, 16) Ena so na gauna eda na rairai sega ni vakayagataka kece na kakana vakayalo e vakarautaki. Ia e dua na ka meda qaqarauni kina. Na cava ya?

⁶ Ke da sega ni qaqarauni, e rawa nida nanuma ni so na tikinivolatabu se ivola e tabaki e sega ni baleti keda. Kena ivakaraitaki, vakacava ke da nanuma ni dua na tikinivolatabu e sega ni ganita na keda ituvaki? Se sega ni ganiti keda e dua na ulutaga e tabaki vakatabakidua vei ira eso? Vakacava eda dau wilika totolo ga se da sega sara ga ni via wilika? Ke da cakava qori, eda na calata kina na itukutuku ena yaga vei keda. Cava gona me caka? Meda nanuma tiko ni solisoli vakayalo kece e vakarautaka o Jiova. E

5. Na cava eda vakadeitaka ni na marautaka o Jiova?

6. Na cava e rawa ni vakavuna meda calata kina na yaga ni ka e vakarautaka o Jiova?

tukuna o koya ena gusu i Aisea: “O yau o Jiova na nomu Kalou, o koya e vakavulici iko mo vinaka kina.” (Aisea 48:17) Eda na veivosakitaka qo e tolu na ka meda cakava me rawa ni yaga vei keda na isolisoli kece vakayalo e vakarautaka o Jiova.

KA MEDA CAKAVA ME YAGA NODA WILI IVOLATABU

⁷ **Me kua ni qiqo noda rai nida wili-wili.** E vakamatatataka na iVolatabu ni “vakavuna na Kalou na iVolatabu **kece**, e yaga.” (2 Tim. 3:16) Macala ga ni so na ivola ena iVolatabu e volai taumada vua e dua se vakailawalawa. Ya na vuna e bibi kina me kua ni qiqo noda rai nida wili iVolatabu. E tukuna e dua na tacida tagane: “Niu wili iVolatabu, au saga meu nanuma tiko ni rawa ni levu toka na ka au vulica mai na dua ga na tikinivolatabu.” E kuria: “Ni matata tiko vei au qo, au rawa ni vulica kina eso na tikina au sega ni nanuma tu e liu.” Ni bera nida wilika na Vosa ni Kalou, eda na masuta me kua ni qiqo noda rai, eda na kerea na vuku meda kila rawa kina na leseni e vinakata o Jiova meda vulica.—Esera 7:10; **wilika Jemesa 1:5.**

⁸ **Mo dau taro.** Ni o wili iVolatabu tiko, me tiko na gauna mo cegu kina qai taroga eso na taro va qo: ‘Na cava au vulica e ke me baleti Jiova? Meu muria vakacava qo? Au na vakayagataka vakacava meu vukeyi ira kina eso tale?’ Nida vakasamataka vakatitobu na taro qori, ena yaga vakalevu na noda wili iVolatabu. Kena ivakaraitaki, vakasamataka mada na ivakatagedegede e vinakati vei ira na qase ni

7. Na cava me kua kina ni qiqo noda rai nida wili iVolatabu?

8, 9. (a) Na cava meda taroga nida wili iVolatabu tiko? (b) Cava eda vulica vei Jiova nida dikeva na ivakatagedegede e vinakati vei ira na qase?

ivavakoso. **(Wilika 1 Timoci 3:2-7.)** Ia eda sega ni qase ni ivavakoso kece, de dua eda na nanuma ni tikinivolatabu qo e sega so ni vakaibalebale vei keda. Nida vakasamataka gona na isau ni vica na taro eda na dikeva qo, eda na liaca ni yaga tale ga vei keda kece na ivakatagedegede e vinakati vei ira na qase.

⁹ Na cava au vulica e ke me baleti Jiova? Ni vola o Jiova na ivakatagedegede kece qori, e dusia ni cecere na ivakatagedegede e vinakata vei ira kece era lesi. E namaka mera ivakaraitaki vinaka, ena lewai ira na qase ena sala era qarava kina na ivavakoso, “e volia sara ga ena dra i Luvena.” (Caka. 20:28) E vinakata o Jiova meda kua ni lomaleqa nira karoni keda na ivakatawa. (Aisea 32:1, 2) Kena ibalebale, na ivakatagedegede vakaivolatabu e vinakati vei ira na qase e vakadeitaka na levu ni nona lomani keda o Jiova.

¹⁰ Meu muria vakacava qo? E bibi

10, 11. (a) Nida wilika na ivakatagedegede e vinakati vei ira na qase, ena yaga vakacava ena noda bula? (b) Eda na vakayagataka vakacava qori meda vukei ira kina eso tale?

vua na tagane e lesi me dau dikevi koya wasoma ni raica vata kei na ivakatagedegede vakayalo kei na so na vanua me vakavinakataka. Ke dua na tacida tagane e “via qarava na itavi vakaivakatawa,” ena vinakati me saga ena nona vinaka tau-coko me rawata. (1 Tim. 3:1) Eda rawa ni vuli kece na lotu vaKarisito ena ivakatagedegede qori. Ni levu vei ira qori e vauca na ka e vinakata vei keda kece o Jiova. Kena ivakaraitaki, dodonu meda yalorawarawa da qai yalomatua na lotu vaKarisito kece. (Fpai. 4:5; 1 Pita 4:7) Eda na via vuli vei ira na qase nira ‘ivakaraitaki vei ira na qelenisipi,’ da qai “vakatotomuria na nodra vakabauta.”—1 Pita 5:3; Iper. 13:7.

¹¹ Au na vakayagataka vakacava meu vukei ira kina eso tale? Eda rawa ni vakayagataka na ivakatagedegede e vinakati vei ira na qase meda vukei ira na tataleitaki se ira na vuli iVolatabu mera raica nira duidui na qase ni ivavakoso ni iVakadinadina i Jiova ni vakatauvatani kei ira na liuliu ni lotu ni Veivanua vakarisito. Kena ikuri, nida

Vakacava e yaga tiko nomu wili iVolatabu?
(Raica na parakaravu 7)

wilika tiko na ivakatagedegede kece qori, de dua eda na vakasamataka na sasaga era cakava tiko ena vukuda na qase ena loma ni ivavakoso. Nida vakasamataka na nodra vakuai ira, ena titobu noda “dokai ira na cakacaka vakaukaua” ena keda maliwa. (1 Ces. 5:12) Na levu ga ni noda dokai ira na ivakatawa gugumatua, era na marautaka vakalevu nodra vei qaravi. —Iper. 13:17.

¹² **Mo vakekeli.** Nida vakayagataka na iyaya e vakarautaki, de dua eda na via vakekeli ena so na itukutuku va qo:

- O cei e vola na wase ni iVola-tabu qo?
- Gauna kei na vanua cava e volai kina?
- Na ituvaki vakairogorogo cava a yaco ni volai na ivola vakaivolatabu qo?

Na isaunitaro qori ena vakavotuya eso na itukutuku eda sega tu ni kila.

¹³ Kena ivakaraitaki, dikeva mada na Isikeli 14:13, 14: “Ke valavala ca vei au e dua na vanua ni tawayalodina, au na dodoka na ligaqu meu vakarusa na kedra kakana, au na tala kina na leqa ni kakana, au na vakamatea na tamata kei na manumanu era tiko kina. ‘Ke ratou tiko mada ga kina na le tolu na tagane qo, o Noa, o Taniela, kei Jope, eratou na vakabulai ratou ga ena dodonu ni nodratou ivalavala,’ e kaya na Turaga Cecere Duadua o Jiova.” Nida vakekeli, eda na kila ni volai na tikinivolatabu qori ena 612 B.G.V. Rau sa takali makawa o Noa kei Jope ena gauna qori, se nanuma vinaka tale tu ga o Jiova na nodrau yalodina. Ia e se bula tiko o Taniela, de dua e

12, 13. (a) Sala cava eda rawa ni vakekeli kina ni vakayagataki na iyaya vakarautaki? (b) Na ivakaraitaki cava e dusia na yaga ni noda dau vakekeli?

yabaki 20 vakacaca ena gauna e vakatokai koya kina o Jiova me yalododonu me vakataki Noa kei Jope. Cava eda vulica? E kila vinaka qai raica vakabibi o Jiova na nodra yalodina na nona dauveiqaravi, wili kina o ira se gone.—Same 148: 12-14.

VAKAYAGATAKA VINAKA NA IVOLA VAKAIVOLATABU KECE

¹⁴ Eda veivosakitaka mai ni yaga vakalevu na noda vulica na ivola kece ena iVolatabu, e va tale ga qori na ivola kece vakaivolatabu e tabaki. Qo eso na kena ivakaraitaki: **iVola e baleti ira na itabagone.** E veiyabaki sa sivi, e levu na noda ivola e baleti ira na itabagone.^[1] Eso na ulutaga e vakarautaki me vukei ira mera vosota na ituvaki dredre e koronivuli se na bula vakaitabagone. Ia nida wilika na ulutaga qori, ena yaga vakacava vei keda kece? Eda na liaca kina na veika dredre era sotava voli na itabagone yalodina. Ena rawarawa meda veivuke se vakayaloqaqataki ira.

¹⁵ Levu na ituvaki dredre e vakamacalataki ena ivola me baleti ira na itabagone, eda sotava tale ga na lotu vaKarisito kece. Kena ivakaraitaki: E vinakati vei keda kece meda tutaka noda vakabauta, lewa na ivakarau ni lomada, valuta na idre ni veimurimuri, qarauna na vakailala ca kei na ka ni veivakamarautaki. Na ulutaga qori kei na so tale e tabaki ena ivola e baleti ira na itabagone. Vakacava era na sega ni wilika na uabula na ivola e tabaki vei ira na itabagone nira nanuma ni sega

14. E yaga vakacava vei ira na itabagone na ivola e tabaki me baleti ira? Ena yaga tale ga vakacava vei keda kece? (Raica na imatai ni iyaloalo.)

15. Na cava mera kauaitaka kina na lotu vaKarisito uabula na ulutaga e baleti ira na itabagone?

ni veiganiti? Segā! Ke volai mada ga me uqeti ira na itabagone, me nanumi tiko ni yavutaki qori mai na ivakavuvuli vakaivolatabu, ni yaga vei keda kece.

¹⁶ Na noda ivola e uqeti ira tale ga na itabagone mera tubu vakayalo, mera veivolekati kei Jiova. (**Wilika Davunau 12:1, 13.**) E yaga tale ga qori vei ira na uabula. Kena ivakaraitaki, na *Yadra!* Epereli 2009 e tiko kina na ulutaga “Ra Taroga na iTabagone . . . Rawa Niu Marautaka Vakacava na Wili iVolatabu?” E vakamacalataki kina eso na vakatutu kei na kato e rawa nida kotiva me maroro ena noda iVolatabu me idusidusi. Vakacava e bau yaga vei ira na uabula na ulutaga qori? E tukuna e dua na yalewa vakawati yabaki 24, e tina tale ga ni dau dredre vua na wili iVolatabu. Ia e qai muria na vakatutu ena ulutaga qori, e marautaka na kedra veisemati na ivola vakaivolatabu e vaka e lai vakavotui kina e dua na droini totoka. E kaya: “Nikua, au sega sara ga ni via calata na wili iVolatabu. Au sa qai marautaka ga vakalevu na wilika.”

¹⁷ **iVola me baleti ira na lewenivanua.** Ena 2008 eda marautaka tiko mai kina na vulici ni *Vale ni Vakatawa* e tabaki vakatabakidua vei keda na iVakadinadina i Jiova. Ia vakacava na noda mekesini e tabaki me baleti ira na lewenivanua? E rawa ni yaga tale ga vei keda? Qo e dua na kena ivakaraitaki. Kaya mada ni o tiko ena vale ni soqoni ni bera na vunau soqovi levu, o raica ni gole mai ena soqoni e dua o sureta. Dua na ka nomu marau. Ni sa tekivu na vunau, o sa na rairai nanumi koya nomu vulagi. O na veinanuyaka se

16. Na cava e dua tale na sala e vukei ira kina na itabagone noda ivola?

17, 18. E yaga vakacava nida wilika na ulutaga e baleti ira na lewenivanua? Tukuna e dua na ivakaraitaki.

na tarai koya vakacava na ivunau. Ni oti na vunau, dua na ka nomu vakavinavinakataka na ka o rogoca.

¹⁸ E tautauvata tale ga nida wilika na ulutaga e tabaki me baleti ira na lewenivanua. Kena ivakaraitaki, na *Vale ni Vakatawa* e tabaki me baleti ira na lewenivanua e vakamacalataki kina na ulutaga vakaivolatabu ena rawarawa vua e dua e sega ni tiko ena dina. E va tale ga qori e levu na ulutaga e tabaki ena jw.org, me vaka na “Saumi na Taro Vakaivolatabu” kei na “Taro e Tarogi Wasoma.” Nida wilika ena uqeti keda meda raica sara vakabibi na ka dina qori. Kena ikuri, de dua eda na vulica eso tale na iwalewale meda vakamacalataka kina noda vakabauta ena cakacaka vakaitalatala. E va tale ga kina na *Yadra!* e vaqaqacotaka tiko ga noda vakabauta ni bula tiko na Kalou dina, e vukei keda tale ga meda vulica na sala meda tutaka kina noda vakabauta.—**Wilika 1 Pita 3:15.**

¹⁹ E macala gona ni o Jiova e vakarautaka vakayayau na isolisoli me baleta noda “bula vakayalo.” (Maciu 5:3) Meda vakayagataka tiko ga na isolisoli kece vakayalo e vakarautaki. Nida cakava qori, eda sa vakavinavinakataka Jiova, o koya e vakavulici keda tiko meda vinaka kina.—Aisea 48:17.

19. Eda na vakavinavinakataka vakacava na isolisoli i Jiova?

IKURI NI IVAKAMACALA:

[1] (parakaravu 14) E okati kina qori na *Questions Young People Ask—Answers That Work*, Volume 1 kei na 2, vaka kina na ulutaga “Ra Taroga na iTabagone,” e tabaki ena noda website.

‘E Tataunaki Vei Ira na Cakacaka’

NI OTI e vica na siga na tau ni uca kei na liwa ni cagi, e qai lai vinaka na draki ena siga Moniti, na imatai ni Seviteba, 1919. Ena kena yakavi, a tekivu na soqo ni tikina e Cedar Point, Ohio, e Merika. E 2,500 na idabedabe ena vanua ni sarasara e kea, ia era gole ga yani e voleka ni 1,000. Ni sa lai yakavi sara, era qai gole yani e sivia e 2,000 era soko ena waqa, vodo yani ena motoka kei na sitimanivanua. Na levu ni tamata era gole yani ena Tusiti, sa lai caka kina ena veikau lelevu e tau-tuba na vo ni porokaramu ni soqo ni tikina.

E cila basikata na draunikau na siga, e lai vaka kina na irairai ni sulu talitali na nodra kote na turaga. Na mudre ni cagi mai na drano na Lake Erie e yavalata toka na vutininumanu e toka ena nodra isala na marama. E nanuma lesu kina e dua na tacida tagane: “E totoka dina na vanua keimami mai tu kina, yawa mai na kosakosa ni vuravura, e parataisi dina.”

E sega ni totoka sara na vanua qo ni vakatauvatani ena nodra mata mamarau na vakarorogo. E tabaki ena dua na niusiveva e kea: “E vaka mera guta kece na lotu, ia era sa bau mamarau dina.” Dua na ka nodra marautaka na Gonevuli ni iVolatabu na nodra mai soqo vata va qo, vakabibi ni kaukau toka na veivakatovolei ena vica na yabaki sa oti: veitusaqati ena gauna ni ivalu;

duidui vakalevu na rai ena ivavakoso; na sogo ni Peceli mai Brooklyn; nodra bala i valeniveivesu e levu ena vuku ni Matanitu ni Kalou, era wili kina e walu na tacida tagane era cicivaka tiko na isoqosoqo, e via 20 na yabaki na balavu ni nodra vesu.*

Era sega ni via vunau eso na Gonevuli ni iVolatabu nira veilecayaki qai vakayalolailaitaki ira na gauna dredre qori. Ia e levu era solia nodra vinaka mera vosota na vakatatabu vakamatanitu. Kena ivakaraitaki, e dua na dauveivaqaqai e sa vakasalataka vakaukaua eso na Gonevuli ni iVolatabu, ia era vakadeitaka nira na “vunautaka tiko ga na vosa ni Kalou me yacova na icavacava.”

Ena gauna dredre qori, era “raica tiko ga” na Gonevuli ni iVolatabu yalodina na nona “veiliutaki na Turaga” ra qai “masuta e veigauna nona veidusimaki na Tamada.” Ia qo era marautaka vata nodra soqo ni tikina e Cedar Point. E kaya kina e dua na tacida na ka era nanuma eso tale, oya se ra na vakalevutaka vakacava nodra cakacaka kei na vunau ena ituvatuva veiganiti. Era sega tale ni via wawa.

* Raica na ivola *Jehovah's Witnesses—Proclaimers of God's Kingdom*, wase 6, ena ulutaga “A Time of Testing (1914-1918).”

MATANIVOLA “GA”—IVOLA VOU!

Ena loma ni macawa ya, era lomatarotarotaka na gole yani ena soqo ni tikina na matanivola e tabaki tiko ena porokaramu ni soqo, na ivola ni veikidavaki, kei na vakatakilakila e biu wavoki ena vanua ni soqo, oya na matanivola “GA.” Ia ena siga Vakaraubuka, e vakatokai me “Co-Laborers’ Day,” e qai mai tukuna kina o Joseph F. Rutherford vei ira na le 6,000 na vakarorogo tiko na ibalebale ni matanivola, oya e dusia na *Golden Age*—mekesini vou me vakayagataki ena cakacaka vakaitalatala.*

E vakamacalataki ira nona itokani lumuti o Brother Rutherford ena nona kaya: “E tu vei ira na vakabauta ena gauna dredre, era raica na iTabagauna Uasivi (Golden Age) ni nona veiliutaki lagilagi na Mesaia. . . . Era raica me ka dokai, e nodra itavi bibi tale ga mera vunautaka e veiyasa i vuravura na kena sa voleka mai na iTabagauna Uasivi. E okati tiko ena nodra ilesilesi soli vakalou.”

Qo e tabaki tu ena waqa ni mekesini *The Golden Age*, “Mekesini ni Dina, iNuinui, kei na Vakabauta (Journal of Fact, Hope, and Conviction).” E dau vakayagataki na mekesini qo me tekivu kina e dua na iwalewale vou ni kena vunautaki na ka dina—me soli kina na ikere ni mekesini qo ena veivalevale. Ni tarogi se vica era na vinakata mera vakaitavi ena cakacaka qori, era duri kece ena marau na vakarorogo. E laurai vei ira na

* Ena 1937 a qai vakatokai na *Golden Age* me *Consolation*, e veisau tale ena 1946 me *Awake!*

“marau kei na yalogu e kilai ga vei ira na muria na we-niyava i Karisito” ra qai lagata: “Kemuni na Turaga, ni vakacilava mai na rarama kei na dina.” Na kena rogo levu e nanuma lesu kina o J. M. Norris “Au nanuma vinaka tu ga ni vaka me kurei vakalailai na vunika.”

Ni oti qori, era laini tu me vica na aua na gole yani ena soqo ni tikina mera taura na imatai ni nodra ikere ni mekesini qo. E levu era duavata kina kei Mabel Philbrick ena nona kaya: “Keimami marautaka dina ni sa tu tale na cakacaka me qaravi!”

‘E Tataunaki Vei Ira na Cakacaka’

Era vakavakarau sara e rauta ni le 7,000 na Gonevuli ni iVolatabu. E vakamacalataki vakamatailalai na itavi na tikidua na *Organization Method* kei na ivola lailai *To Whom the Work Is Entrusted*: Sa na veidusimaki ena itavi me qaravi na Tabana e Qarava na Cakacaka. Ena dua na Komiti ni Cakacaka ena ivavakoso, ena lesi tale ga e dua na dairekita me vakasavuya na ka e vinakati me caka. Me wasewasei na yalava mai na 150 na vale ina 200. Ena caka ena yakavi ni Lotulevu na Soqoni ni Cakacaka mera tukuna kina na mataveitacini eso na irogo, mera solia tale ga kina nodra ripote ni cakacaka.

E tukuna o Herman Philbrick: “Ni keimami lesu i vale, keimami ogaoga sara ena soli ni ikere.” Era vakarorogo kece o ira era sotava. E kaya o Beulah Covey: “Ni oti na ivalu kei na levu ni rarawa e vakilai, vaka mera duavata na tamata ena vakasama me baleta e dua na itabagauna uasivi.” E vola o Arthur Claus: “Era kidroa sara ga na ivavakoso kece ena iwiliwili levu ni ikere.” E voleka ni veimama na milioni na sabolo ni imatai ni itabataba ni *Golden Age* e veisoliyaki ena loma ga ni rua na vula, era vinakata tale ga e le 50,000 na ikere ni mekesini qo.

E tukuna o A. H. Macmillan me baleta na ulutaga “Gospel of the Kingdom” (Kosipeli ni Matanitu), ena *Vale ni Vakatawa* ni 1 Julai, 1920 ni qo na imatai ni gauna e uqeti ira kina na mataveitacini kece e veiyasa i vuravura na isoqosoqo mera vunautaka na Matanitu ni Kalou. E uqeti ira kece na lotu vaKarisito lumuti na ulutaga qori “mera vakadinadinataka e veiyasa i vuravura ni sa voleka na matanitu vakalomalagi.” Nikua, “e tataunaki na cakacaka” vei ira na taci Karisito, ia nira waraka tiko na itabagauna uasivi ni Mesaia, era tomani ira e vica vata na milioni na dau guta mera vunautaka na vosa ni Kalou.

Eda na kila vakacava na lotu vaKarisito ke veiganiti meda soli iloloma se ilavo vei ira na vakaillesilesi vakamatanitu?

■ E vica na tikina meda na vakasamataka. E donu meda dau dina na lotu vaKarisito. E noda itavi meda muria na lawa ni matanitu ke sega ni beci kina na lawa i Jiova. (Maciu 22:21; Roma 13: 1, 2; Iper. 13:18) Eda saga tale ga meda doka na ivakarau vakavanua kei na ka era kauai kina e levu, meda “lomani” ira tale ga na ‘kainoda me vaka noda lomani keda.’ (Maciu 22:39; Roma 12: 17, 18; 1 Ces. 4:11, 12) Nida muria na ivakavuvuli va qori, eda na rawa ni kila na ka me caka me baleta na soli iloloma kei na ilavo.

Ena levu na vanua, e sega ni vinakati vei ira na lewenivanua mera solia e dua na ka vei ira na vakaillesilesi vakamatanitu mera rawata kina na ka e donu vakalawa me nodra. E saumi ira na vakaillesilesi qori na matanitu ena nodra veiqaravi, e sega ni dodonu mera kerea se namaka e dua na ka me ikuri ni kedra isau. Ena levu na vanua, e tabu vei ira na vakaillesilesi vakamatanitu mera qara se taura na iloloma mera qai vakayacora kina na nodra itavi. Qori e rawa ni okati me veivaqumi,

dina ke sega mada ga ni dua na ka e caka kina. Ena ituvaki qori, na lotu vaKarisito ena sega tale ni vakasamataka ke donu me soli iloloma se ilavo vei ira na vakaillesilesi vakamatanitu. E cala na soli iloloma va qori.

Ia eso na vakaillesilesi vakamatanitu ena so na vanua, e sega kina na lawa va qori se sega ni vakaukauataki sara na kena muri. Era raica ni sega ni cala na kena soli na iloloma se ilavo. Ena so tale na vanua, era vakayagataka vakatani na vakaillesilesi na nodra itutu mera taura kina vakailoa na ilavo se so tale na veivuke vei ira e dodonu mera qarava, era na sega tale ga ni via qaravi ira ke sega ni soli na iloloma. Era dau lavaka gona na ilavo o ira na vakaillesilesi era dau vakalawataka na vakamau kei na kumuni ni ivakacavacava, ira na dau vakadonuya na tara ni vale kei na so tale. Ke bera-bera na soli ni ilavo, era nakita na vakaillesilesi mera vakadredretaka na nodra qaravi na lewenivanua ena ka e donu vakalawa me nodra, so na gauna era sega sara ga ni via qaravi ira. E vola-

Meda vakayagataka na lotu vaKarisito na lewaeloma vakavulici vakaivolatabu nida veitaratara kei ira na vakaillesilesi vakamatanitu

E veiganiti ena so na gauna meda soli iloloma
ni vakavinavinaka ena vuku
ni veiqaravi e caka

tukutukutaki mada ga ena dua na vanua nira sega
ni bokoca na kama na daubokobuka ke sega ni soli
e liu na ilavo.

Ni takalevu na ivakarau va qori, era nanuma
eso nira na sega ni cakava rawa kina e dua na ka,
mera sa soli ilavo ga. Ena ituvaki va qori, ena rawa
vua na lotu vaKarisito me okata na ilavo me
ikuri ga ni ka e sauma me qaravi kina. Ia me na
qaqarauni sara na lotu vaKarisito ena vanua e
takalevu kina na cakacaka vakailawaki, oya meda
kua ni raica vakamamada noda vakaduiduitaka na
ka e donu se sega ena rai ni Kalou. E duatani na
soli ilavo meda rawata kina na ka e donu vaka-
lawa kei na kena eda via rawata kina vakailoa e
dua na ka. Ena vanua e dau kune kina na cakacaka
vakailawaki, eso era dau soli ilavo mera rawata na
ka e sega ni nodra se ra soli ilavo vua na ovisa
se vakaillesilesi vakamatanitu mera kua kina ni
sauma e dua na ka e lavaki vakalawa. E cala nida
via soli iloloma vua e dua ena inaki ca, e tautau-
vata tale ga qori kei na noda via ciqoma na
iloloma meda rawaka kina vakailoa. E vakatani-
taki ruarua kina na lewadodonu.—Lako 23:8;
V kru. 16:19; V kai. 17:23.

E levu na lotu vaKarisito matua era sega ni dau
via soli ilavo vei ira na vakaillesilesi nira kerei, era
cakava qori ena vuku ni nodra lewaeloma e vaka-
vulici vakaivolatabu. Era nanuma nira sa tokona
tiko na cakacaka vakailawaki ke ra cakava qori. Se
mani iloloma cava ga e kerei vei ira, era na sega ni
via solia.

Era kila na lotu vaKarisito matua ni rawa ni
okati me veivaqumi na soli iloloma me rawati kina
vakailoa e dua na ka. Ia ena vuku ni ivakarau
vakavanua kei na ka era kauai kina e levu, de
dua era na soli iloloma mera vakavinavinakataka
kina nodra qaravi vinaka se nodra qaravi ena kena
gauna donu. Eso tale na ituvaki, era sega ni sauma
e dua na ka na lotu vaKarisito nira sa laurai oti e

valenibula, era mani soli iloloma ni vakavina-
vinaka vei ira na veiqaravi e kea. Era vakatulewa-
taka mera cakava qori nira qaravi oti, me kua ni
nanumi kina nira veivaqumi me rawa nira qaravi
vakavuniwai.

Eda na sega ni rawa ni vakasamataka kece na
ituvaki veiganiti meda soli iloloma kina. Se mani
vakacava na ituvaki vakavanua, ni via cakava e
dua na ka na lotu vaKarisito, e bibi me vinaka tiko
nona lewaeloma. (Roma 14:1-6) Meda cakava ga
na ka e donu vakalawa. (Roma 13:1-7) Meda kua
ni cakava na ka ena beci kina na yaca i Jiova se
veivakatarabetaki. (Maciu 6:9; 1 Kor. 10:32) Me
laurai tale ga ena noda vakatulewa nida lomani ira
na kainoda.—Mari. 12:31.

Ni kacivaki ni sa vakalesui mai e dua, era na vakaraitaka vakacava na ivavakoso na nodra marau?

■ Eda wilika ena Luke wase 15 na vosa vakatautauvata momona i Jisu me baleta e dua na turaga e 100 nona sipi. Ni yali e dua, e biuti ira na 99 mai veikau qai vaqara na sipi e yali me “yacova ni kunea.” E tomana o Jisu: “Ni sa kunea, ena vakataqara i tabana ena levu ni nona marau. Ni yaco i vale, e kacivi ira vata mai na nona itokani kei ira na tiko voleka qai kaya vei ira, ‘Meda mai marau vata, niu sa kunea noqu sipi a yali.’” Sa qai tinia o Jisu: “Au tukuna vei kemuni, ena va tale ga qori na levu ni marau mai lomalagi ni veivutuni e dua na **ivalavala ca**, ni vakatauvatani kei na 99 na yalododonu e sega ni gadrevi mera veivutuni.” —Luke 15:4-7.

E macala mai na veitikina yavolita ni cavuta o Jisu na vosa qori me vakadodonutaka kina nodra

rai na vunivola kei ira na Farisi, nira vakalewa nona veimaliwai kei ira na daukumuni ivakacavacava kei ira na ivalavala ca. (Luke 15:1-3) A vakabibitaka o Jisu nira marau vakalevu mai lomalagi ni veivutuni e dua e ivalavala ca. Eda na taroga, ‘Ke ra marau mai lomalagi, vakacava e dodonu tale ga meda marau o keda e vuravura ni veivutuni e dua e ivalavala ca, e saumaki, qai vakadodonutaka nona sala?’—Iper. 12:13.

Eda dau marautaka ni dua e vakalesui mai ena ivavakoso. Me yalodina tiko ga vua na Kalou, ia ena vinakati me veivutuni me rawa ni vakalesui mai. Eda marautaka gona nona veivutuni. Ke ra kacivaka gona na qase ni sa vakalesui mai e dua, e sega ni cala ke ra vakasausau na vakarorogo, ia me caka vakamatau.

E “yavalati” vakacava na tobu mai Peceseita e tiko mai Jerusalemi?

■ Ena gauna i Jisu, eso na lewenivanua e Jerusalemi era nanuma ni rawa ni veivakabulai na tobu mai Peceseita ena gauna e “yavalati” kina na wai. (Joni 5:1-7) Oya na vuna era gole kina e levu ena tobu nira via vakabulai.

E kilai na tobu qo me vanua era dau sili kina na Jiu. E toka ena yasa ni tobu e dua na dugu me dau vakadrodroi tiko kina na wai. E rua tiko na tobu ni sisili qai tiko ena kedrau itadrua e dua na ilatiniwai. E rawa ni dola na ilatiniwai me drodro na wai mai na dugu me yacova ni sa tawa na tobu ni

sisili. Ni yaco qori, na kaukaua ni drodro ni wai e rawa sara ga ni yavalata na wai ena tobu.

E tukuni ena Joni 5:4 ni a yavalata na agilosu na wai. Ia na ivakamacala qori e sega ni laurai ena ivolavivigi makawa vaKirisiki, me vaka na Codex Sinaiticus ena ikava ni senitiuri. Me nanumi tale ga ni o Jisu e vakabula e dua na turaga ena yasa ni tobu mai Peceseita ni tauvimate tu me 38 na yabaki. A sega mada ga ni sobu i wai na turaga qori, ni vakabulai vakacakamana.

E rawa ni download na mekesini qo kei na so tale na ivola

O rawa tale ga ni wilika ena Internet na *Vakadewa ni Vuravura Vou*

Rai ena www.jw.org, se scan na code qo

w16.05-FN
160129